

Међународна научна конференција
**РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ,
ИДЕНТИТЕТИ И ДЕМОКРАТСКА ИНТЕГРАЦИЈА**
6–7. октобар 2023, Ниш, Србија

International Scientific Conference
**REGIONAL DEVELOPMENT,
IDENTITIES AND DEMOCRATIC INTEGRATION**
6th and 7th October 2023, Niš, Serbia

9 1788673 1796284

Међународна научна конференција
РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ,
ИДЕНТИТЕТИ И ДЕМОКРАТСКА ИНТЕГРАЦИЈА
6–7. октобар 2023, Ниш, Србија

International Scientific Conference
REGIONAL DEVELOPMENT,
IDENTITIES AND DEMOCRATIC INTEGRATION
6 and 7 October 2023, Niš, Serbia

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

Српско социолошко
друштво

<https://doi.org/10.46630/rid.2023>

Оперативна уредница
Др Маја Д. Стојковић

Научна конференција се одржава уз материјалну подршку
Министарства науке, технолошког развоја и иновација
Републике Србије.

КЊИГА САЖЕТАКА
BOOK OF ABSTRACTS

Међународна научна конференција
**РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ,
ИДЕНТИТЕТИ И ДЕМОКРАТСКА
ИНТЕГРАЦИЈА**

6–7. октобар 2023, Ниш, Србија

International Scientific Conference
**REGIONAL DEVELOPMENT,
IDENTITIES AND DEMOCRATIC
INTEGRATION**

6 and 7 October 2023, Niš, Serbia

Приредили:
Јелена Божиловић и Ненад Станојевић

Ниш, 2023.

ПРОГРАМСКИ ОДБОР КОНФЕРЕНЦИЈЕ

- Др Жолт Лазар, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, Србија,
председник Програмског одбора
- Др Љубиша Митровић, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу, Србија,
заменик председника Програмског одбора
- Др Милица Антић Габор, Филозофски факултет, Универзитет у Љубљани,
Словенија
- Др Мирјана Бобић, Филозофски Факултет, Универзитет у Београду, Србија
- Др Ева Бујвид Курек, Институт за политичке науке и међународне односе
Јагелион Универзитета, Краков, Пољска
- Др Петре Георгијевски, Филозофски факултет, Универзитет „Свети Њирило и
Методије“, Скопље, Северна Македонија
- Др Гер Дујзингс, Факултет филозофије, уметности, историје и друштвених
наука, Универзитет у Регенсбургу, Немачка
- Др Горана Ђорић, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу, Србија
- Др Дејан Јанковић, Пољопривредни факултет, Универзитет у Новом Саду,
Србија
- Др Ђокица Јовановић, Филозофски факултет, Универзитет у Београду, Србија
- Др Ана Иванова Мантарова, Институт за филозофију и социологију Бугарске
академије наука, Софија, Бугарска
- Др Андреј Ментел, Институт за Социјалну антропологију, Факултет за
друштвене и економске науке, Универзитет Коменски, Братислава,
Словачка
- Др Слободан Миладиновић, Факултет организационих наука, Универзитет у
Београду, Србија
- Др Биљана Милошевић Шошо, Филозофски факултет, Универзитет у
Источном Сарајеву, Пале, Република Српска, Босна и Херцеговина
- Др Весна Милтојевић, Факултет заштите на раду, Универзитет у Нишу,
Србија
- Др Василис Петсинис, Институт за глобалне студије, Универзитет Корвинус,
Будимпешта, Мађарска
- Др Гордана Стојић, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу, Србија
- Др Драган Тодоровић, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу, Србија
- Др Ирина Троцук, Руски универзитет уједињених нација, Москва, Русија
- Др Владимир Цветковић, Институт за глобално здравље и развој, Универзитет
Краљице Маргарет, Единбург, Уједињено Краљевство

CONFERENCE PROGRAM COMMITTEE

- Dr Žolt Lazar, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, Serbia, President of the Program Committee
- Dr Ljubiša Mitrović, Faculty of Philosophy, University of Niš, Serbia, Deputy President of the Program Committee
- Dr Milica Antić Gabor, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Slovenia
- Dr Mirjana Bobić, Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Serbia
- Dr Ewa Bujwid-Kurek, Uniwersytet Jagielloński w Krakowi, Kraków, Poland
- Dr Petre Georgijevski, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Skopje, North Macedonia
- Dr Ger Duijzings, Fakultät für Philosophie, Kunst-, Geschichts- und Gesellschaftswissenschaften, Universität Regensburg, Germany
- Dr Gordana Đorić, Faculty of Philosophy, University of Niš, Serbia
- Dr Dejan Janković, Faculty of Agriculture, University in Novi Sad, Serbia
- Dr Đokica Jovanović, Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Serbia
- Dr Ana Ivanova Mantarova, Институтът по философия и социология при БАН, Sofia, Bulgaria
- Dr Andrej Mentel, Ústavu sociálnej antropológie, Fakulta sociálnych a ekonomických vied Univerzita Komenského v Bratislave, Slovakia
- Dr Slobodan Miladinović, Faculty of Organizational Sciences, University of Belgrade, Serbia
- Dr Biljana Milošević Šošo, Faculty of Philosophy, University of Istočno Sarajevo, Pale, Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina
- Dr Vesna Miltojević, Faculty of Occupational Safety, University of Niš, Serbia
- Dr Vassilis Petsinis, Institute of Global Studies, Corvinus University, Budapest, Hungary
- Dr Gordana Stojić, Faculty of Philosophy, University of Niš, Serbia
- Dr Dragan Todorović, Faculty of Philosophy, University of Niš, Serbia
- Dr *Irina* Trotsuk, Peoples's Friendship University of Russia, Moscow, Russia
- Dr Vladimir Cvetković, Institute for Global Health and Development Queen Margaret Universit, Edinburgh, United Kingdom

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР

Др Јасмина Петровић, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу
Др Слободан Мрђа, Завод за проучавање културног развоја, Београд
Др Бранислав Стевановић, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу
Др Лела Милошевић Радуловић, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу
Др Сузана Марковић Крстић, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу
Др Јелена Божиловић, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу
МА Дијана Милошевић, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу
МА Александра Николајевић, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу
МА Ненад Станојевић, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу
Анђела Божић, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу
Михаило Петровић, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу
Јована Стојановић, Филозофски факултет, Универзитет у Нишу

ORGANIZING COMMITTEE

Dr Jasmina Petrović, Faculty of Philosophy, University of Niš
Dr Slobodan Mrđa, Center for Studies in Cultural Development, Belgrade
Dr Branislav Stevanović, Faculty of Philosophy, University of Niš
Dr Lela Milošević Radulović, Faculty of Philosophy, University of Niš
Dr Suzana Marković Krstić, Faculty of Philosophy, University of Niš
Dr Jelena Božilović, Faculty of Philosophy, University of Niš
MA Dijana Milošević, Faculty of Philosophy, University of Niš
MA Aleksandra Nikolajević, Faculty of Philosophy, University of Niš
MA Nenad Stanojević, Faculty of Philosophy, University of Niš
Anđela Božić, Faculty of Philosophy, University of Niš
Mihailo Petrović, Faculty of Philosophy, University of Niš
Jovana Stojanović, Faculty of Philosophy, University of Niš

Вера Д. Бацковић¹
Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Београд, Србија

ИДЕНТИТЕТ БЕОГРАДА: ПРЕПОЗНАТЉИВОСТ И СИМБОЛИ

У раду се полази од одређења идентитета града као целине „јединствених особина и обележја које граду обезбеђује трајну препознатљивост на основу којих је он посебан и различит од других градова“ (Bacović, Spasić, 2014). У анализи идентитета Београда примењује се модификована Насова типологија симболизма (Nas, 1998; Nas, Jaffe, Samuels, 2006; Nas, De Groot, Schut, 2011; Spasić, Bacović, 2017). Урбани симболи препознати су као основа идентитета града, а како представљају хетероген скуп они се могу поделити на следеће категорије: материјални симболизам (материјална урбана конфигурација), дискурзивни (приче о граду), персонални/иконички (познате личности), бихевиорални (обрасци колективног понашања), емоционални, гастрономски и знаковни симболизам.

Анализа у овом раду заснива се на подацима два истраживања Института за социолошка истраживања Филозофског факултета реализованих у оквиру пројекта „Територијални капитал у Србији: структурни и делатни потенцијал локалног развоја“. У првом истраживању „Територијализација транснационалних дискурса и пракси у Београду“ обављени су интервјуи са стручњацима – локалним становништвом (21) и страним држављанима (21) који живе и раде у Београду. Истраживање је изведено крајем 2018. и почетком 2019. године. Друго, *online* истраживање „Свакодневни живот у глобализујућем граду – дискурси и праксе запослених на универзитетима у Београду“ спроведено је у априлу и мају 2021. године. Овим истраживањем обухваћено је 230 испитаника – припадника академске заједнице у Београду, запослених на Универзитету у Београду и Универзитету уметности.

Кључне речи: идентитет града, симбол, бихевиорални симболизам, Београд

¹ vera.bacovic@f.bg.ac.rs

Vera D. Backović
University of Belgrade
Faculty of Philosophy
Belgrade, Serbia

THE IDENTITY OF BELGRADE: RECOGNITION AND SYMBOLS

In this paper, the identity of a city is defined as a set of „unique features that ensure its continuous recognizability and distinguish it from any other city“ (Backović, Spasić, 2014). In the analysis of the identity of Belgrade, a modified Nas typology of urban symbolism is applied (Nas, 1998; Nas, Jaffe, Samuels, 2006; Nas, De Groot, Schut, 2011; Spasić, Backović, 2017). Urban symbols are recognized as the basis of the city’s identity, and since they represent a heterogeneous set, they can be divided into the following categories: material symbolism (material urban configuration), discursive (stories about the city), personal/iconic (famous personalities), behavioral (patterns of collective behavior), emotional, gastronomic and sign symbolism.

The analysis in this paper is based on two surveys realized by the Institute for Sociological Research of the Faculty of Philosophy, as a part of the project „Territorial Capital in Serbia – Structural and Action Potential of Local Development“. In the first research “Territorialization of transnational discourses and practices in Belgrade”, interviews were conducted with experts - local population (21) and foreign citizens (21) who live and work in Belgrade. The research was conducted at the end of 2018 and the beginning of 2019. Second, the online research “Everyday life in a globalizing city - discourses and practices of employees at universities in Belgrade” was conducted in April and May 2021. The sample comprises 230 respondents – members of the academic community in Belgrade, employed at the University of Belgrade and the University of Arts.

Keywords: urban identity, symbol, behavioral symbolism, Belgrade

Мирјана В. Бобић²
Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Београд, Србија

ШТА РАДИМО КАД ВИШЕ НЕ РАДИМО? ЈЕДНО ИСТРАЖИВАЊЕ ИНДИВИДУАЛНОГ СТАРЕЊА У НАШИМ КРАЈЕВИМА

У раду се доноси део резултата најновијег експловативног истраживања животног стила старије популације у Србији (65+) спроведеног на Филозофском факултету у Београду, током претходне три године (2020–2022) на узорку од 1356 лица, различитих социодемографских карактеристика (старост, пол, образовање, претходно занимање, здравствено стање, материјални стандард, место становања). Циљ је био да се пропитају претпоставке везане за доминантну праксу потпуног и наглог повлачење са тржишта рада, по испуњењу услова за пензију. Прва је била да старији не продужавају да раде плаћене послове нити имају жељу за њима (бар повремено). Друга претпоставка је била да се време након пензионисања проводи претежно у пасивној доколици (најчешће сатима уз ТВ или у дружењу са родбином и пријатељима), док су, рецимо, културна потрошња (посете биоскопима, музејима, концертима озбиљне музике, изложбама, итд.), као и други видови активног слободног времена (путовања и сл.), слабо заступљени. Резултати су потврдили хипотезе и истраживачко примарно искуство. Иако готово да потпуно изостају плаћене активности након одласка у пензију, то не важи и за неплаћени рад. Потврђене су родне разлике у пословима неге и бриге и помоћи одраслој деци и унуцима, али и другим старијима којима је она потребна (рођацима, комшијама). Рекреација је ретка, посебно код жена, као и употреба интернета. Уочене су разлике у понашању везане за место становања, старост, здравствено стање и образовање. Високообразовани, релативно здрави, урбани слојеви становништва и лица у пару, више пажње посвећују своме телу (држе здравље под

² mirjana.bobic@gmail.com

контролом, упражњавају рекреацију), ангажованији су и на осталим пољима (плаћени рад, разноврсно слободно време, културна потрошња, путовања), што се свакако дугује и бољем материјалном стандарду и културном капиталу, односно квалитету живота.

Политичке импликације се односе на подизање базе људских ресурса (парадигма квалитета становништва уместо традиционалног инсистирања само на квантитету), преко ширења терцијарног образовања, промоције „доживотног учења“, боље здравствене заштите, посебно на смањење смртности становништва 50+ (тзв. избежне смртности) и контролу морбидитета, форсирање постепеног уместо наглог пензионисања, имплементација јавних политика социјалне инклузије старијих на локалном нивоу, те глобално и локално боље коришћење „демографског трезора“ (знања, вештина, искуства и мудрости) временшне популације.

Кључне речи: истраживање, индивидуално старење, старији, слободно време, хумани капитал.

Mirjana V. Bobić
University of Belgrade
Faculty of Philosophy
Belgrade, Serbia

WHAT DO WE DO WHEN WE STOP WORKING? RESEARCH ON THE INDIVIDUAL AGEING IN OUR COUNTRY

The paper presents part of the results of the most recent explorative research of the elements of lifestyle of older population in Serbia (65+) carried out at the Faculty of Philosophy in Belgrade, over the last three years (2020-2022). The sample covered 1356 people distributed according to relevant sociodemographic characteristics (age, gender, education, prior occupation, health condition, wellbeing and place of residence). The goal was to interrogate hypotheses related to the prevalent practice of complete and abrupt withdrawal from the work force once a person fulfils statutory conditions. The first hypothesis was that elderly neither proceed with paid work nor do they wish to. Second hypothesis was that the everyday life is mostly spent in passive leisure (watching TV for hours and socializing with friends and relatives). Cultural consumption (visits to cinemas, museums, classical concerts, exhibitions etc.) as well as practice of other forms of active ageing are rare (travels, etc.). Interpretation of the findings approved for the hypotheses and primary researcher's experience. Although respondents do not take up paid activities after retirement, they do however resort to unpaid work. Gender differences in terms of older women and mothers being main care takers and assisting adult children (around grandchildren and household) and disabled and aged persons (relatives, neighbors) were proven again.

Recreational activities and hobbies as well as the use of internet and social media are infrequent. Still there are some differences. These are attributed to place of residence (rural – urban), age, health condition and education. Highly educated, healthy and urban respondents and coupled ones are more devoted to their body (keeping illnesses under control, sports), they are generally more active (paid work, free time

activities, cultural consumption and travelling). This is apparently related to their better living conditions, higher human capital and better quality of life.

Political implications cover enhancement of the basis of human resources (paradigm 'quality of population' instead of outdated 'quantity') by way of increased participating in tertiary education, promotion of lifelong learning throughout the life course, improved health protection, decreased mortality of population 50+, in particular, avoidable one and suppressing morbidity. Secondly, decision makers should support gradual instead of forceful retirement and implement public policies aimed at social inclusion of the aged, especially at the local level. All these would contribute to the better utilizing of the demographic treasure of the elderly (knowledge, skills, experience and wisdom) both globally and locally.

Keywords: research, individual ageing, elderly, free time, human capital

Ева Ј. Бујвид Курек³
Институт за политичке науке и међународне односе
Јагелион Универзитет
Краков, Пољска

ПОСТЈУГОСЛОВЕНСКЕ ДРЖАВЕ У МЕЂУНАРОДНОЈ САРАДЊИ У КОНТЕКСТУ БИЛАТЕРАЛНИХ УГОВОРА – МАНИФЕСТАЦИЈЕ УЗАЈАМНИХ СИМПАТИЈА ИЛИ ДИПЛОМАТСКЕ НЕОПХОДНОСТИ

Као главни циљ истраживања, под насловом „Постјугословенске државе у међународној сарадњи у контексту билатералних уговора – манифестације узајамних симпатија или дипломатске неопходности”, јесте скретање пажње на међуособно закључивање билатералних уговора/споразума којима се регулишу разна питања. Веома је занимљиво да ли су све државе издвојене из југословенске федерације подједнако заинтересоване за међународну сарадњу, посебно међуособним потписивањем билатералних уговора/споразума. Занимљиво је која од земаља југословенске федерације има до сада највише потписаних билатералних уговора/споразума са „сестринским државама”, а која је најмање активна у овој области. Да ли ће одговор на таква питања омогућити да се утврде „блиске”, „далеке” или „веома далеке” симпатије ових земаља – једних према другима. Исто занимљиво је да ли билатерални уговори/споразуми доказују симпатије међу државама или произилазе из дипломатске нужде. Анализираће се све постјугословенске државе: Словенија, Хрватска, Босна и Херцеговина, Македонија/Северна Македонија, Србија, Црна Гора (Косово неће бити разматрано због проблематичног статуса). Углавном су коришћене две методе истраживања: анализа докумената и компаративни метод.

Кључне речи: постјугословенске државе, међународна сарадња, билатерални уговори.

³ ewa.bujwid_kurek@interia.pl

Ewa J. Bujwid – Kurek
Institute of Political Science and International Relations
Jagiellonian University
Kraków, Poland

INTERNATIONAL COOPERATION AMONG THE POST-YUGOSLAV STATES IN THE CONTEXT OF BILATERAL TREATIES – MANIFESTATIONS OF MUTUAL SYMPATHIES VS. DIPLOMATIC NECESSITY

The main research aim is to highlight mutual signing of bilateral treaties regulating various issues. It is very interesting to see if all the states separated from the former Yugoslav federation are equally interested in international cooperation, particularly by signing bilateral treaties. It is interesting to find out which of the states signed the most bilateral treaties with its “sisters states”, and which one is the least active in this field. The answer may help detect high, average or low sympathies these states developed for each other. It is also interesting deciphering whether signing of the bilateral treaties proves the existing sympathies between the states or emerge from diplomatic necessity. The analysis will consider all the states arising from former Yugoslavia: Slovenia, Croatia, Bosnia and Hercegovina, North Macedonia, Serbia, Monte Negro (Kosovo will not be considered because of the problematic status). The two research methods will be used prevalently: analysis of documents and comparative method.

Keywords: Post-Yugoslav states, international cooperation, bilateral treaties

Вјекослав Л. Бутиган⁴
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Ниш, Србија

ПОЛИТИКЕ ДОСТОЈАНСТВЕНОГ РАДА И КУЛТУРА РАДА У СРБИЈИ

У раду се наводе политике у остварењу Агенде о достојанственом раду МОП-а у Србији и њени резултати као основе за развој културе рада. Приказани су резултати социолошког истраживања остварења тих политика која су указала на погоршање радничких права и пад на прекарни рад у Србији. Тиме је угрожена култура рада која је била достигнута у социјалистичкој Србији. Слична су сазнања о погоршању статуса радника и у суседним државама.

Указује се на потребу мобилизације запослених, синдиката, послодаваца, државних органа, научних институција, универзитета и школа за развој савремене културе рада засноване на модерним информатичко-комуникационим технологијама демократским међународним стандардима о раду, позитивној традицији Србије и успешним културним политикама на модернизацији и хуманизацији рада.

Кључне речи: достојанствен рад, култура рада, прекаријат, актери развоја културе рада, културне политике.

⁴ Butigan.pi@sbb.rs

Vjekoslav L. Butigan
University of Niš
Faculty of Philosophy
Niš, Serbia

THE POLICIES OF DECENT WORK AND WORK CULTURE IN SERBIA

The paper presents the policies implementing *ILO Decent work and the 2030 agenda for sustainable development*, in Serbia, as bases for development of work culture. The results of sociological research of the policies' implementation show the worsening of workers' rights and descent into precarious work in Serbia. The level of work culture achieved in socialist Serbia is thus endangered. Similar situation is documented in the neighbouring countries.

The paper advocates for the mobilisation of workers, labour unions, employers, state, scientific institutions, universities and schools, in order to develop contemporary work culture based on Information and Communication Technologies, democratic international work standards, positive Serbian tradition and successful cultural policies aiming at modernisation and humanisation of work.

Keywords: decent work, work culture, precariat, actors of work culture development, cultural policies

Живеи Ванг⁵
Школа друштвених и политичких наука
Универзитет у Единбургу
Единбург, Уједињено Краљевство

БИТИ КИНЕЗ *ONLINE* – ДИСКУРЗИВНА (РЕ) ПРОДУКЦИЈА ИНТЕРНЕТОМ ПОСРЕДОВАНОГ КИНЕСКОГ НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА

Додатно истраживање начина на који различити друштвено-политички актери (посебно обични корисници интернета) свакодневно (пре)обликују кинеске националне/националистичке дискурсе може допринети дубљем разумевању кинеских националних осећања испољених на кинеском интернету, али и бољем увиду у социотехнички екосистем савременог кинеског дигиталног (и физичког) света. У истраживању је примењен етнографски метод за анализу блог платформе Sina Weibo и *online* заједнице успостављене преко Bilibili интернет апликације. Подаци су прикупљени етнографским посматрањем свакодневних националних/националистичких дискусија на обе платформе. Посматран је начин на који различити друштвено-политички актери (посебно обични корисници интернета) свакодневно (пре)обликују кинеске националне/националистичке дискурсе. Посебно су посматране форме и садржај разматрања националних питања, контекстуални фактори постављања прилога и коментарисања наратива са националним/националистичким садржајем и интеракције са осталим корисницима на обе платформе, о одређеним националним/националистичким дискурсима. Преглед садржаја је обављен у периоду од новембра 2021. до децембра 2022. и обухвата 36 недеља посматрања, организованих у 36 сетова теренских записа. Подаци су анализирани методом критичке дискурс анализе. На основу записа из прве недеље посматрања, детектовано је више врста дискурса са националним/националистичким садржајем. Друго, установили смо да корисници Sina Weibo и Bilibili

⁵ Z.Wang-196@sms.ed.ac.uk

интернет страница имају слободу у постављању и интерпретацији садржаја националних/националистичких дискурса, упркос водећој улози коју држава и две платформе имају у одлучивању о основном оквиру изражавања националних осећања. Треће, процес (ре)продукције националних/националистичких дискурса на Sina Weibo и Bilibili не зависи само од могућности приступа и техничких ограничења ових интернет страница, већ и од установљених социополитичких механизма и владајућих принципа у *offline* Кини.

Кључне речи: национални идентитет, национални/националистички дискурс(и), национализам свакодневног живота, кинески национализам, дигитални медији.

Zhiwei Wang
School of Social and Political Science
University of Edinburgh
Edinburgh, UK

BEING CHINESE ONLINE – DISCURSIVE (RE) PRODUCTION OF INTERNET-MEDIATED CHINESE NATIONAL IDENTITY

A further investigation into how Chinese national(ist) discourses are daily (re)shaped online by diverse socio-political actors (especially ordinary users) can contribute to not only deeper understandings of Chinese national sentiments on China's Internet but also richer insights into the socio-technical ecology of the contemporary Chinese digital (and physical) world. I adopt an ethnographic methodology with Sina Weibo and bilibili as 'fieldsites'. The data collection method is virtual ethnographic observation of everyday national(ist) discussions on both sites. On each 'fieldsite', I observe how different socio-political actors contribute to the discursive (re)generation of Chinese national identity on a day-to-day basis with attention to forms and content of national(ist) accounts that they publicise on each 'fieldsite', contextual factors of their posting and reposting of and commenting on national(ist) narratives and their interactions with other users about certain national(ist) discourses on each platform. Critical discourse analysis is employed to analyse data. From November 2021 to December 2022, I conducted 36 weeks' observations with 36 sets of fieldnotes. Based on fieldnotes of the first week's observations, I found multifarious national(ist) discourses on both 'fieldsites'. Second, Sina Weibo and bilibili users have agency in interpreting and deploying concrete national(ist) discourses despite the leading role played by the government and the two platforms in deciding on the basic framework of national expressions. Third, the (re)production process of national(ist) discourses on Sina Weibo and bilibili depends upon not only technical affordances and limitations of the two sites but also some established socio-political mechanisms and conventions in offline China.

Keywords: national identity, national(ist) discourse(s), everyday nationhood/nationalism, Chinese nationalism, digital media

Владан Д. Видицки⁶
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Нови Сад, Србија

СРПСКИ ПРЕДУЗЕТНИК У ЕВРОПИ И АМЕРИЦИ – (РЕ)КОНСТРУКЦИЈА ИДЕНТИТЕТА КОД ПРВЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ МИГРАНАТА⁷

Рад се бави проблемом (ре)конструкције идентитета код прве генерације српских имиграната-предузетника у два највећа центра српске дијаспоре у свету – Бечу (Република Аустрија) и Чикагу (Сједињене Америчке Државе). Покретање предузећа у новом друштвеном окружењу, поред предузетничког, активира и друге облике идентитета попут етничког, мигрантског и родног. Значај одређеног идентитета за предузетнике може да зависи од карактеристика самог занимања у оквиру којег предузеће послује, дужине боравка у земљи имиграције, имиграционог статуса итд. Такође, важност неког посебног облика идентитета зависи и од друштвеног окружења унутар којег мигрантска предузећа послују. Владајући системи вредности у друштву, као и друштвени и својински односи могу да дају предност одређеном типу идентитета у односу на неке друге. Због свега тога, одабир идентитета може да се посматра као посебна стратегија за економске активности имиграната. Овај рад ће управо анализирати употребу и (ре)конструкцију идентитета код српских имиграната у два различита друштвена контекста како би се уочиле потенцијалне сличности и разлике међу њима. Истраживање ће бити спроведено квалитативним методом, а подаци ће бити прикупљени помоћу дубинског интервјуа.

Кључне речи: реконструкција идентитета, имигрантско предузетништво, српска дијаспора, Чикаго, Беч.

⁶ vladan.vidicki@ff.uns.ac.rs

⁷ Истраживање је резултат рада на пројекту *International Student Migration in the Serbian Context and (Re)Construction of Identity: Main Issues and Inputs for Policy Making* (број 1424) који је финансиран од стране Фонда за науку Републике Србије и стипендије *Ernst Mach Grant - weltweit* (ИСМ-2020-00147) финансиране од стране Федералног министарства за образовање, науку и истраживања Републике Аустрије.

Vladan D. Vidicki
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Novi Sad, Serbia

SERBIAN ENTREPRENEUR IN EUROPE AND AMERICA – (RE)CONSTRUCTION OF IDENTITIES IN FIRST-GENERATION MIGRANTS

The paper deals with the problem of (re)construction and use of identity among first-generation Serbian immigrant entrepreneurs in the two largest centers of the Serbian diaspora - Vienna (Republic of Austria) and Chicago (United States of America). Starting a business in a new social environment, in addition to the entrepreneurial, activates other identities such as ethnic, migrant, and gender. The significance of a certain identity for a business depends on the characteristics of the occupation, the duration of stay in the country, immigration status, etc. However, it is also influenced by the social environment within which migrant companies operate. The nature of the value system and social and property relations that dominate in a society can favor the use of a certain identity. Thus, identity choice can be a strategy in the economic activities of immigrants. The paper will analyze the construction and use of identity by Serbian immigrants in two different social contexts in order to examine the potential differences that exist in relation to the context. The research will be conducted using qualitative methodology, and data will be gathered using the in-depth interview.

Keywords: identity construction, immigrant entrepreneurship, Serbian diaspora, Chicago, Vienna

Валериј Г. Виноградски⁸
Олга Ј. Виноградска
Руска председничка академија
за националну економију и јавну администрацију
Центар за аграрна истраживања
Москва, Русија

РУРАЛНО САМООРГАНИЗОВАЊЕ У КОНТЕКСТУ ЕКСПОЛАРНЕ ЕКОНОМИЈЕ

Проучавање регионалних одлика самоорганизованог делања становника руралних подручја подразумева разумевање основних координата тог социоекономског простора у коме се одвијају самоорганизоване иницијативе појединаца и руралних заједница. Регионалне разлике у руралном самоорганизовању су обично детерминисане такозваном „експоларном економијом“ или – како се то дефинише у дискурсу руске социологије – ‘неформалном’, ‘сивом’, ‘паралелном’, ‘невидљивом’, ‘алтернативном’, ‘породичном’ или ‘маргиналном’ руралном економијом. Језгро експоларне економије чини логика која није ограничена на организовани систем искључиво економских разлога и очекивања прагматичне природе. Експоларност апсорбује све регионалне и локалне комплексне одлике свакодневног живота руралних домаћинстава и заједница јер одражава и представља како начин живота локалног друштва тако и навике и углед његових породица. Сагледавајући ‘другу’ логику руралног делања, добијамо праву прилику не само да јасније идентификујемо регионалне елементе и чиниоце социокултурне структуре засноване на ‘пословима и данима’ садашње руралне генерације (која комбинује формално и експоларно) већ и да предвидимо историјску судбину такве специфичне регионалне комбинације. Дакле, савремени регионални ‘рурални светови’ нису толико детерминисани обрасцима интересубјективног настајања из свакодневних стандардизованих пракси колико способношћу руралних субјеката да реконструишу и модернизују како спољашње контуре тако и унутрашњу структуру нове експоларности засноване на иновативним механизмима самоорганизовања.

Кључне речи: рурално самоорганизовање, експоларна економија, регионалне праксе самоорганизовања руралног становништва, рурални свакодневни живот.

⁸ vgrape47@yandex.ru

Valery G. Vinogradsky
Olga Ya. Vinogradskaya
Russian Presidential Academy
of National Economy and Public Administration
Center for Agrarian Studies
Moscow, Russia

RURAL SELF-ORGANIZATION IN THE CONTEXT OF THE EXPOLAR ECONOMY

The study of the regional features of the self-organizing actions of rural residents implies understanding of the basic coordinates of that social-economic space in which self-organizing initiatives of both individuals and rural communities take place. Regional differences of rural self-organization are usually determined by the so-called “expolar economy”, or – as it is defined in the Russian sociological discourse – ‘informal’, ‘gray’, ‘parallel’, ‘invisible’, ‘alternative’, ‘family’ or ‘marginal’ rural economy. The core of expolarity is formed by the logic that is not limited to an organized system of exclusively economic reasons and expectations of the pragmatic nature. Expolarity absorbs all regional and local intricate features of the everyday life of rural households and communities as reflecting and representing both the way of life of the local society and its families’ habits and reputation. When considering the ‘other’ logic of rural actions, we get a real opportunity not only to more clearly identify the regional elements and factors of the social-cultural structure based on the ‘works and days’ of the current rural generation (which combine the formal and the expolar), but also to predict the historical fate of such a specific regional combination. Thus, the contemporary regional ‘rural worlds’ are determined not so much by the patterns of intersubjectively emerging from the everyday standardized practices as by the rural subjects’ ability to rebuild and modernize both the external contours and the internal structure of the new expolarity as based on the innovative mechanisms of self-organization.

Keywords: rural self-organization, expolar economy, regional practices of self-organization of the rural population, rural everyday life

Вера А. Вратуша Жуњић⁹
Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Београд, Србија

РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ, ИДЕНТИТЕТИ И САМОУПРАВНА ИНТЕГРАЦИЈА У ПЕРСПЕКТИВИ КРИЗЕ СВЕТСКОГ СИСТЕМА КАПИТАЛИСТИЧКЕ ПРИВРЕДЕ

Аутор овог рада истражује друштвене изворе неједнаког развоја или структуралних промена у друштву, привреди, политици и другим сферама друштвене делатности, у локалној и транснационалној класној подели рада на креативне планирајуће и наредбодавне радне функције, с једне стране, и на мануелне или рутинске радне функције потенцијално универзалне људске делатности, с друге. Антагонистичка класна подела рада је наглашена у друштвима чије се различите групације становништва идентификују са особеним етничким, религиозним, културним, политичким и другим вредностима, живе концентрисане у индустријски неразвијеним регионима, изабљиване су и потлачене. Перспективе превазилажења друштвене дезинтеграције унутар акуталне продужене светске кризе акумулације капитала, аутор проналази у демократској интеграцији кроз друштвено, економско и политичко самоуправљање на локалном, националном, регионалном и светском нивоу.

Кључне речи: регионални развој, идентитет, криза акумулације капитала, интеграција, самоуправљање.

⁹ vera.veritas@gmail.com

Vera A. Vratuša Žunjić
Belgrade University
Faculty of Philosophy
Belgrade, Serbia

REGIONAL DEVELOPMENT, IDENTITIES AND SELFMANAGING INTEGRATION IN PERSPECTIVE OF WORLD SYSTEM OF CAPITALIST ECONOMY CRISIS

Author of this paper explores the social sources of unequal regional development or structural changes in society, economy, politics and other spheres of social activity, in the local and transnational antagonistic class division of labour on creative planning and order issuing work functions, on the one side, and the manual or routine work functions of the potentially universal human activity, on the other. Antagonistic class division of labour is accentuated in societies whose different population groups identify with particular ethnic, religious, cultural, political and other values, live concentrated in industrially underdeveloped regions and are exploited and oppressed. Perspective of overcoming social disintegration within actual protracted world accumulation of capital crisis, the author finds in democratic integration through social, economic and political self-management on local, national, regional and world level.

Keywords: regional development, identity, accumulation of capital crisis, integration; self-management

Марта М. Вукотић Лазар¹⁰
Универзитет у Приштини са привременим седиштем
у Косовској Митровици
Филозофски факултет
Косовска Митровица, Србија

ТРАНСФОРМАЦИЈА УРБАНИХ АМБИЈЕНАТА ГРАДОВА СРБИЈЕ УМНОЖАВАЊЕМ ДЕПЕРСОНАЛИЗОВАНИХ И ГЛОБАЛИСТИЧКИ ИСПЛАТИВИХ АРХИТЕКТОНСКИХ ПОДУХВАТА

Рад се бави архитектонским темама које прокламовани мултикултурализам своде на тржишно исплативе и помодне архитектонско-урбанистичке склопове за масовну и елитну употребу као што су: ексклузивни стамбени блокови, пословни објекти, вишенаменске спортско-културне дворане, хипермаркети, трговачки центри, тзв. шопинг центри (*shopping mall*) итд., као и њиховом улогом у трансформацији визуелног идентитета градова Србије. Овај маркетиншки уносни *main stream* тип архитектуре, попут филмова холивудске продукције, делује по принципу истоветних и проверених шаблона. По свим градовима Србије, од најскромнијих до громовитих примера ове архитектуре у њеној престоници, доминирају типизирани архитектонски објекти лишени човекомерности и било какве хармоније са затеченим локалним градитељским и планерским традицијама. Главни задатак ових архитектонских објеката, често под плаштом бриге за одрживи развој и јавни интерес, суштински је инстант и зајемчени профит.

Кључне речи: архитектура, урбанизам, Србија, глобализација, конзумеризам.

¹⁰ marta.vukotic@gmail.com

Marta M. Vukotić Lazar
University of Priština
temporarily seated in Kosovska Mitrovica
Faculty of Philosophy
Kosovska Mitrovica, Serbia

**TRANSFORMATION OF URBAN AMBIENCE
OF THE CITIES OF REPUBLIC OF SERBIA
THROUGH MULTIPLICATION OF
DEPERSONALIZED AND GLOBALISTICALLY
LUCRATIVE ARCHITECTURAL VENTURES**

The present paper deals with architectural topics which proclaimed multiculturalism reduces to market-effective and fashionable architectural-urban structures for mass and elite use, such as: exclusive residential blocks, business buildings, multi-purpose sports and cultural halls, hypermarkets, shopping centers, so-called shopping malls, as well as their role in the transformation of the visual identity of the cities of the Republic of Serbia. This *main stream* type of architecture, which is lucrative in terms of marketing, like Hollywood production films, functions according to the principle of identical and verified models. Throughout the cities of the Republic of Serbia, ranging from the most unpretentious to the most striking examples of this type of architecture in the capital city, typified architectural objects devoid of humanity and any harmony with local architectural and planning traditions dominate. The major objective of these architectural objects, often under the guise of concern for sustainable development and public interest, is essentially instant and guaranteed profit.

Keywords: architecture, urbanism, Serbia, globalization, consumerism

Тимур Ј. Гусаков¹¹
Руска председничка академија
за националну економију и јавну администрацију
Центар за аграрна истраживања
Москва, Русија

РУРАЛНО САМООРГАНИЗОВАЊЕ НА КРИМУ

Самоорганизовање је важан показатељ развоја цивилног друштва док атомизација руралних заједница указује на озбиљне проблеме. Рурална криза која је почела на Криму последњих деценија совјетске државе продубљује се јер мере које су предузимале власти у постсовјетском периоду нису имале и још увек немају жељени ефекат. Рурална подручја настављају да губе економски активно становништво упркос неким центрифугалним миграцијама градског становништва на село. Такозвана ‘оптимизација’ руралне друштвене инфраструктуре, значајне разлике између градских и руралних средина, недостатак послова и други разлози гурнули су многе становнике села у град. Штавише, недостатак стварне моћи власти у руралним областима и механизма за решавање локалних проблема појачава атомизацију и апатију сељака. Повратне миграције (из града на село) указују на то да нису све антикризне мере које предузимају власти узалудне. Међутим, неопходно је преиспитати приоритетне области подршке: данас је нагласак на инфраструктурним пројектима, иако није мање важно развијати људски и социјални капитал заснован на регионално специфичним облицима самоорганизовања у руралним срединама. Позитиван пример таквог развоја су напори власти и невладиних организација да подрже и промовишу руралну сарадњу у степским подручјима кримског полуострва: руралне заједнице неких депресивних насеља успеле су да реше многе друштвено-економске проблеме и такве заједнице заслужују приоритетну подршку.

Кључне речи: руралне области, самоорганизовање, рурална заједница, регионалне разлике, Крим.

¹¹ gusakov-ty@ranepa.ru

Timur Yu. Gusakov
Russian Presidential Academy
of National Economy and Public Administration
Center for Agrarian Studies
Moscow, Russia

RURAL SELF-ORGANIZATION IN THE CRIMEA

Self-organization is an important indicator of the developed civil society, while atomization of rural communities indicates serious problems. The rural crisis that began in the Crimea in the last decades of the Soviet state is deepening as the measures taken by the authorities in the post-Soviet period did not and still do not have the desired effect. Rural territories continue to lose the economically active population despite some centrifugal urban migration to the countryside. The so-called ‘optimization’ of the rural social infrastructure, significant differences between cities and rural areas, the lack of jobs and other reasons have pushed many rural residents to the city. Moreover, the rural authorities’ lack of real power and mechanisms for solving local problems reinforces atomization and apathy of the villagers. The return migration (from the city to the countryside) indicates that not all anti-crisis measures taken by the authorities are in vain. However, it is necessary to reconsider the priority areas of support: today, the emphasis is on infrastructure projects, while it is no less important to develop human and social capital based on the regionally specific forms of self-organization in rural areas. A positive example of such development is the efforts of the authorities and non-government organizations to support and promote rural cooperation in the steppe regions of the Crimean Peninsula: rural communities of some depressed settlements managed to solve many social-economic problems, and such communities need priority support.

Keywords: rural areas, self-organization, rural community, regional differences, Crimea

Ацо М. Дивац¹²
Академија Ернест Бевин
Лондон, Уједињено Краљевство

ТАМО ДАЛЕКО – ДИЈАСПОРА И РАСЕЈАЊЕ КАО „НОВИ“ РЕГИОН

Концепт региона у друштвеним наукама је прошао кроз различите еволуционе фазе концептуалног уобличавања. Типично је одређен као јединствена област, територија са хомогеним карактеристикама (природним и друштвеним). Доминантни концепт региона као територије је у суштини арбитран. Селекционирање и фокусирање на само неке карактеристике региона и регионалног живота и занемаривање других карактеристика мимо истраживачког интереса и интереса доминантних група из центра доприноси пристрасном приказивању живота и превиђања различитости и тензија унутар. Концепт дијаспоре је одређен схватањем заједнице у расејању, изван матице, засновано на заједничком културном наслеђу. Дискурс о дијаспори се померио ка схватању дијаспоре као динамичног склопа целокупног искуства људи у расејању. Тако схваћена дијаспора препознаје флуидност и комплексност феномена, и тако поставља изазове пред статично схватање региона јер трансцендира географске, територијалне и административне границе.

Традиционално схватање региона као компактне територије се већ показало у многим аспектима, као застарео и проблематичан концепт. Овај рад намерава да испита динамични и флуидни карактер који регион садржи сучељен са комплексношћу искуства дијаспоре. Модерно схватање дијаспоре препознаје флуидност феномена и изазове које такво схватање поставља пред статично схватање региона јер трансцендира географске, територијалне и административне границе. Овај рад ће покушати да концептуализује појам дијаспоре као „удаљеног региона“ и на тај начин се помери од традиционалног схватања и дијаспоре и региона. Заступајући тезу о дијаспори као удаљеном региону можемо да поставимо и проверимо аналитичке и концептуалне могућности у реимпрентирању дијаспоре као транс-региона.

Кључне речи: регионална свест, чворишни концепт (*nodal region*), дијаспора.

¹² acodivac@hotmail.com

Aco M. Divac
Ernest Bevin Academy
London, UK

DIASPORA AS A FARAWAY REGION

The term “Region,” has experienced much change and evolution within the social sciences. Regions are typically defined as being a cohesive area that is homogeneous in its selected defining criteria. This emphasis on the dominant concept of the region as a territory, is often arbitrary and is established more for convenience than the pursuit of a holistic perception. The notion of Diaspora has long been associated with communities dispersed across different geographic locations, most commonly defined by their shared cultural heritage. There has been a shift in the discourse surrounding Diaspora: Diaspora has emerged as a powerful proponent that embodies the experiences of dispersed communities. Diaspora possesses a fluidity that challenges the static nature of regions as it transcends geographical and territorial boundaries.

This abstract will reevaluate the concept of region, emphasising its potential for fluidity and acknowledging the power dynamics embedded within it. The conventional understanding of a region as a territorial entity has proven problematic and outdated. Its selection of features that are relevant to a particular problem, means that other features which do not pertain to the interests of the dominant groups in the centre are ultimately considered irrelevant. This paper argues that by reconceptualizing Diaspora as its own far-flung region, we can move away from the exclusionary nature of traditional regional definitions and pave the way for exploring new analytical capabilities and reinterpreting Diaspora as its own transcendental region.

Keywords: regional consciousness, nodal region, diaspora

Викторија Ендроди-Ковач¹³
Олег Танковски
Универзитет Корвинус
Институт за глобалне студије
Будимпешта, Мађарска

ПУТ СРБИЈЕ У ЕВРОПСКУ УНИЈУ: ЗРЕЛОСТ ЕКОНОМСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ У РЕГИОНАЛНОМ ПОРЕЂЕЊУ

Садашња рунда приступања је најдужа у историји Европске уније (ЕУ). Србија је једна од држава кандидата, која је по својој спремности најближа да постане чланица. Композитни индикатор и његови индекси засновани су на теоријама зрелости интеграције и спремности Тибора Паланкаија и Франка Шимелфенига и такође укључују главне економске критеријуме за приступање Европске комисије. Циљ студије, заснован на комплексном индикатору који су развили аутори, јесте да се испита еволуција зрелости економске интеграције Србије у периоду од 2006. до 2020. године. Главни закључак је да, иако је Србија значајно унапредила своју зрелост економске интеграције у односу на године, њен учинак је испод оног у Хрватској за претходно приступање. Ово захтева даље реформе у земљи кандидату. Студија је драгоцен допринос релевантном корпусу знања о предмету, јер у међународној литератури још није спроведена слична анализа. Увођење композитног индикатора може квантитативно и компаративно да мери економску припремљеност Србије за приступање ЕУ. Упркос својој широкој примени, композитни индикатор није коришћен у овом облику увођењем референтне земље. Резултати истраживања квантитативно подржавају и допуњују актуелну стратегију проширења Европске уније и представљају пут приступања Србије Европској унији. Резултати такође могу пружити објективну основу за развој и подршку одлукама о развоју и економској политици.

Кључне речи: Србија, приступање ЕУ, интеграцијска зрелост, економске интеграције, регионално поређење.

¹³ viktorija.kovacs3@uni-corvinus.hu

Viktória Endrődi-Kovács
Oleg Tankovsky
Corvinus University
Institute of Global Studies
Budapest, Hungary

SERBIA'S WAY TO THE EUROPEAN UNION: ECONOMIC INTEGRATION MATURITY IN A REGIONAL COMPARISON

The current accession round is the longest in the history of the European Union (EU). Serbia is one of the candidate states, which are the closest to become a member state regarding its preparedness. The composite indicator and its indices are based on Tibor Palánkai's and Frank Schimmelfennig's economic integration maturity and preparedness theories and also include the European Commission's main economic accession criteria. The aim of the study, based on a complex indicator developed by the authors, is to examine the evolution of the economic integration maturity of Serbia between 2006 and 2020. The main conclusion is that, although Serbia significantly has improved its economic integration maturity over the period, its performance is below that of Croatia for the former accession. This calls for further reforms in the candidate country. The study is a valuable contribution to the relevant body of the knowledge of the subject, as no similar analysis has yet been carried out in the international literature. The introduction of a composite indicator can measure the economic preparedness of Serbia for EU accession in a quantitative and comparative way. Despite its widespread application, a composite indicator has not been used in this form by introducing a benchmark country. The research results support and complement the current enlargement strategy of the European Union in a quantitative approach and represents Serbia's accession way to the European Union. The results can also provide an objective basis for developing and supporting development and economic policy decisions.

Keywords: Serbia, EU accession, integration maturity, economic integration, regional comparison

Александра Д. Игњатовић¹⁴

Центар за пружање услуга социјалне заштите „Мара“

Ниш, Србија

УПОРЕДНА АНАЛИЗА КАПАЦИТЕТА И ИСКОРИШЋЕНОСТИ ТЕРИТОРИЈАЛНОГ КАПИТАЛА У НИШАВСКОМ И БЕОГРАДСКОМ ОКРУГУ У КОНТЕКСТУ РЕГИОНАЛНИХ НЕЈЕДНАКОСТИ НА ТРЖИШТУ РАДА

Тема (проблем) регионалних неједнакости на тржишту рада све чешће заокупља пажњу различитих научника поготову данас (у периоду транзиције, односно, трансформације из социјалистичког у капиталистички систем, развојем информационих технологија, појавом и увођењем вештачке интелигенције у сфери рада итд). С тим у вези на почетку рада указаћемо на појам регионалних неједнакости на тржишту рада и индикаторе (стопа активности/запослености/незапослености/неактивности).

У раду се проблему регионалних неједнакости на тржишту рада приступа из перспективе територијалног капитала за који се претпоставља да је у узрочно-последичној вези са наведеним проблемом у смислу капацитета и искоришћености територијалног капитала. Испитивање узрочно-последичне везе односи се на анализу сваке димензије територијалног капитала (производни, хумани и социјални/друштвени) кроз специфичне индикаторе (производни: пољопривреда, грађевинарство и инвестиције; хумани: старосна и полна структура, ниво образовања, број школа/ученика/студената/факултета и социјалног/друштвеног: аеродроми и водоснабдевање) у периоду од 2012. године до 2022. године.

Рад завршавамо закључком у коме ћемо дати одговор на питање о повезаности територијалног капитала и проблема неједнакости на тржишту рада.

Кључне речи: регионалне неједнакости, тржиште рада, територијални капитал, нишавски округ, београдски округ.

¹⁴ aleksandraignjatovic800@gmail.com

Aleksandra D. Ignjatović
Center for the Provision of Social Protection Services “Mara”
Niš, Serbia

COMPARATIVE ANALYSIS OF CAPACITY AND UTILIZATION OF TERRITORIAL CAPITAL IN NIŠAV AND BELGRADE DISTRICTS IN THE CONTEXT OF REGIONAL INEQUALITIES IN THE LABOR MARKET

The topic (problem) of regional inequalities in the labor market increasingly attracts the attention of various scientists, especially today (in the period of transition, that is, transformation from a socialist to a capitalist system, the development of information technologies, the emergence and introduction of artificial intelligence in the sphere of work, etc.). In this connection, at the beginning of the paper, we will point out the notion of regional inequalities in the labor market and indicators (rate of activity/ employment/ unemployment/ inactivity).

The paper approaches the problem of regional inequalities in the labor market from the perspective of territorial capital, which is assumed to be in a cause-and-effect relationship with the aforementioned problem in terms of the capacity and utilization of territorial capital. The examination of cause-and-effect relationships refers to the analysis of each dimension of territorial capital (production, human and social/social) through specific indicators (production: agriculture, construction and investments; human: age and gender structure, level of education, number of schools/pupils/students /faculty and social: airports and water supply).

We end the paper with a conclusion in which we will answer the question about the connection between territorial capital and the problem of inequality in the labor market.

Keywords: regional inequalities, labor market, territorial capital, Nišava district, Belgrade district

Ивана Љ. Илић Крстић¹⁵
Весна Д. Милтојевић¹⁶
Универзитет у Нишу
Факултет заштите на раду
Ниш, Србија

ПОЛОЖАЈ ПОЉОПРИВРЕДНИЦА У СРБИЈИ КАО ИНДИКАТОР РУРАЛНОГ РЕГИОНАЛНОГ РАЗВОЈА

Република Србија је једна од држава са највећим диспропорцијама у регионалном и социјалном развоју у Европи. Регионалне неједнакости Србије транзициони процес је још више продубио. Вишеслојна регионална поларизованост Србије испољава се у значајним међурегионалним разликама, у демографским структурама, људском потенцијалу, привредној структури и њеној ефикасности, сиромаштву и инфраструктурној изграђености. Постојање разлика у степену развијености између појединих региона у Србији најизразитије је између севера Србије и југоисточне Србије.

Осим диспаритета у развоју појединих региона, уочено је и постојање родног јаза у многим областима живота и рада. Наша пажња усмерена је на положај жена које се баве пољопривредном производњом у намери да истражимо постојање везе између степена развијености пољопривредног региона и положаја жена које се баве пољопривредном делатношћу. Премда се користи читав низ показатеља за мерење степена руралног развоја, као и положаја жена у појединим привредним гранама и друштву уопште, нема довољно покушаја да се они међусобно повежу. Стога, ауторке пропитују повезаност и/или комплементарност ових индикатора у контексту општих показатеља регионалног развоја. Другим речима, кључно питање је трагање за одговором да ли положај пољопривредница треба увести као један од индикатора руралног регионалног развоја.

Кључне речи: рурални развој, регионални развој, индикатори, пољопривредна производња, пољопривреднице.

¹⁵ ivana.ilic@znrfak.ni.ac.rs

¹⁶ vesna.miltojevic@znrfak.ni.ac.rs

Ivana Lj. Ilić Krstić
Vesna D. Miltojević
University of Niš
Faculty of Occupational Safety
Niš, Serbia

STATUS OF WOMEN FARMERS IN SERBIA AS AN INDICATOR OF RURAL REGIONAL DEVELOPMENT

Serbia is one of the countries with the biggest disproportions in regional and social development in Europe. The economic transition has further increased the regional inequalities. The multi-layered polarization of Serbia is manifested through considerable interregional differences, demographic structures, human potential, economic structure and its efficiency, poverty, and infrastructure coverage. The existence of disparity in the level of development between specific regions in Serbia is the most pronounced between Serbia's North and Southeast.

In addition to the disparity between specific regions, there is also a gender gap in many areas of life and work. This paper focuses on the status of women involved in agricultural production in order to establish if there is a connection between the level of development of an agricultural region and the status of women farmers. Even though there is an entire series of indicators used to measure the level of rural development and the status of women in specific economic branches and in society in general, there have not been many attempts to connect these indicators. Accordingly, the authors examine the connection and/or complementarity between the indicators in the context of general indicators of regional development. Specifically, the key issue is to determine whether the status of women farmers should be introduced as an indicator of rural regional development.

Keywords: rural development, regional development, indicators, agricultural production, women farmers

Сретен М. Јелић¹⁷
Марија Д. Поповић
Универзитет у Београду
Пољопривредни факултет
Београд, Србија

ДЕМОГРАФСКЕ ПРОМЕНЕ И РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ У СРБИЈИ

У раду се указује на неке детерминанте демографских промена које су настале у Србији. Посебан осврт је дат на демографске промене структуре становништва региона у последњих двадесетак година које су настале у урбаним и руралним насељима. Демографске промене структуре становништва су убрзане где је присутна демографска истрошеност становништва у руралним подручјима и све је већи удео њихов у периоду дубоке и најдубље демографске старости. Значајније су демографске промене настале на маргиналним подручјима где је све више старих становника који живе у њима. Несумњива је улога образовне структуре становништва у контексту развоја региона, тим пре што образовање представља важан чинилац социјалног и економског положаја становништва. Образовна структура је неповољна у појединим регионима, областима и локалним заједницама. Разлике у школској спреми становништва у градским и осталим насељима по регионима су евидентне. Неминовно је смањење разлика између региона и стварање услова за равномернији развој региона, области, локалних заједница и стављање у функцију низа ресурса као што су социјални капитал и природни ресурси. Неопходно је предузети низ мера и активности и понудити нове путеве за одрживи развој региона у контексту развоја урбаних и осталих насеља. Развој низа делатности за које постоје услови у руралним насељима је један од приоритета у циљу очувања сеоских заједница и њихове ревитализације уз подршку свих релевантних чинилаца друштва и јасно дефинисаних правца развоја у региону, области, граду, општини и месној заједници.

Кључне речи: демографске промене, регионални развој, разлике, Србија.

¹⁷ sjelic@agrif.bg.ac.rs

Sreten M. Jelić
Marija D. Popović
University of Belgrade
Faculty of Agriculture
Belgrade, Serbia

DEMOGRAPHIC CHANGES AND REGIONAL DEVELOPMENT IN SERBIA

The paper points out some determinants of demographic changes that occurred in Serbia. A special review is given to the demographic changes in the population structure of the region in the last twenty years, which occurred in urban and rural settlements. Demographic changes in the structure of the population are accelerated where there is demographic attrition of the population in rural areas and their share is increasing in the period of deep and deepest demographic age. More significant demographic changes have occurred in marginal areas where there are more and more old residents living in them. The role of the educational structure of the population in the context of the development of the region is beyond doubt, especially since education is an important factor in the social and economic position of the population. The educational structure is unfavorable in certain regions, districts and local communities. Differences in the educational level of the population in the city and other settlements by region are evident. It is inevitable to reduce the difference between regions and create conditions for the even development of regions, areas, local communities and putting a number of resources such as social capital and natural resources into operation. It is necessary to undertake a series of measures and activities and offer new ways for the sustainable development of the region in the context of the development of urban and other settlements. The development of a number of activities for which there are conditions in rural settlements is one of the priorities in order to preserve rural communities and their revitalization with the support of all relevant factors of society and clearly defined directions of development in the region, area, city, municipality and local community.

Keywords: demographic changes, regional development, differences, Serbia

Ђокица Р. Јовановић¹⁸
Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Београд, Србија

НЕКОЛИКО ТЕЗА О БУДУЋНОСТИ „ТРАДИЦИЈЕ“

Транзиција из социјализма у капитализам је нужно одређена „идентитетским питањем“ као конститутивним у творењу идеологије нације. Тај се подухват именује као „повратак традицији“. Другим речима, изворно место нације почива у дубинама традиционалног минувалога. Али идеологија се гради на темељном идеологему. У овом случају, то јесте традиционално, као место градње ретрадиционализације. Но, будући да идеолошке реминисценције на прошлост ту прошлост глеисцхалтују оне изнова стварају савремену, данашњу, подобну „прошлост“. У теорији, одвећ познату као „измишљање нација“, уз нужно „измишљање традиције“. Одбија се, у овом случају, истина да се никоја прошлост не може оживети враћањем ка њој. Нити оној каква је она уистину била, а тек никако оној идеологизованој.

У таквом транзицијском настојању да се начини радикални отклон од палог „комунизма“, већ дуго траје, без јасног и рационалног исхода, „патриотска борба“ за успоставу „традиционалних вредности“, тј. „традиције“, као вредносног и животног узоритог монолита који ће бити узидан у темеље народне утврде. Утврде у којој ће сви Срби бивати на „свом огњишту“. Биће ту спокојног места и за иноверне, атеисте, агностике, као и за оне другог рода под условом да из срца углас певају „Боже спаси, Боже храни, / српске земље, српски род!“

Идентитетско питање је у овој идеолошкој конструкцији угаони камен. Његово одређење је пресудно за оживљавање „традиције“.

Кључне речи: традиција, ретрадиционализација, идеологија, идентитет, нација.

¹⁸ djole@ni.ac.rs, drjovano@f.bg.ac.rs

Dokica R. Jovanović
University of Belgrade
Faculty of Philosophy
Belgrade, Serbia

SEVERAL THESES ON THE FUTURE OF 'TRADITION'

Transition from socialism to capitalism is inevitably determined by the 'question of identity' as a constituent part in the establishment of a nation's ideology. Such endeavor is usually referred to as 'return to tradition'. In other words, the birthplace of a nation lies in the depths of traditional past. But ideology is built upon a fundamental ideologeme. In this case, it is indeed traditional, a place where retraditionalization is built. Yet, since ideological reminiscences of the past imply a Gleichschaltung of that same past, they reinvent the modern, present-day, appropriate 'past'. In theory, this is well-known as the "invention of nations", necessarily accompanied by the 'invention of tradition', which involves complete rejection of the truth that no past can be revived simply by returning to it in its genuine form and especially to its ideologized version.

In such a transitional effort to make a radical departure from the fallen 'communism', there has been a long-standing 'patriotic struggle' devoid of any clear and rational outcome, aimed at establishing 'traditional values', i.e., 'tradition' as a value- and life-exemplary monolith to be built into the foundations of the national fortress, the fortress in which all Serbs will be at 'their hearth and home'. The fortress will offer a place of peace even to the infidels, the atheists, the agnostics, as well as to those of other nationalities provided that they all sing in unison and from the bottom of their hearts the national anthem chorus: "God save, God nurture / Serbian lands, Serbian people!"

The question of identity is the cornerstone of this ideological construction and its definition is quintessential for the revival of 'tradition'.

Keywords: tradition, retraditionalization, ideology, identity, nation

Жолт К. Лазар¹⁹
Валентина Т. Соколовска
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Нови Сад, Србија

ИДЕНТИТЕТ ВОЈВОЂАНСКИХ МАЂАРА У УСЛОВИМА ДЕМОГРАФСKE ТРАНЗИЦИЈЕ

Према подацима пописа становништва из 2022. у Републици Србији има нешто више од 188 хиљада припадника мађарске националне мањине. То је, у односу на 292 хиљаде из претходног пописа 2011, драстично смањење за више од једне трећине. Историјска везаност Мађара за АП Војводину нарушена је распадом СФР Југославије, а продубљена свеопштом кризом деведесетих година прошлог века. Тада долази до масовнијег исељавања из северне српске покрајине, као и до унутрашњих миграција и груписања Мађара у северним војвођанским окрузима, који се граниче са Републиком Мађарском. Тренд одлива мађарског становништва наставиће се и након демократских промена у Србији, а додатни подстицај биће и могућност добијања мађарског држављанства за грађане Србије. Наведене тенденције утицале су на промене у образовању на мађарском језику у АП Војводини, као и на измештање, смањење активности или потпуни престанак рада појединих културних, информативних и издавачких кућа и институција. У прилогу ће се шире размотрити наведени процеси, а циљ је да се утврди њихов утицај на идентитет Мађара у Војводини.

Кључне речи: Мађари, Војводина, демографски процеси, идентитет, Србија.

¹⁹ zolt.lazar@ff.uns.ac.rs

Žolt K. Lazar
Valentina T. Sokolovska
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Novi Sad, Serbia

IDENTITY OF HUNGARIANS IN VOJVODINA IN THE CONDITIONS OF DEMOGRAPHIC TRANSITION

According to the 2022 census data, there are slightly more than 188 thousand members of the Hungarian national minority in the Republic of Serbia. Compared to the 292 thousand from the previous census in 2011, this is a drastic decrease of more than one third. The historical attachment of Hungarians to Autonomous Province of Vojvodina was damaged by the collapse of SFR Yugoslavia, and deepened by the general crisis of the nineties of the last century. Then there was a mass emigration from the northern Serbian province, as well as internal migrations and grouping of Hungarians in the northern districts of Vojvodina, which border the Republic of Hungary. The trend of the outflow of the Hungarian population will continue even after the democratic changes in Serbia, and an additional incentive will be the possibility of obtaining Hungarian citizenship for citizens of Serbia. The aforementioned tendencies influenced the changes in education in the Hungarian language in AP Vojvodina, as well as the relocation, reduction of activities or the complete cessation of work of certain cultural, informative and publishing houses and institutions. In the article the aforementioned processes will be discussed in more detail, and the goal is to determine their impact on the identity of Hungarians in Vojvodina.

Keywords: Hungarians, Vojvodina, demographic processes, identity, Serbia

Милана М. Љубичић²⁰
Слађана М. Драгишић Лабаш
Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Београд, Србија

ПРИПАДНОСТ И ИДЕНТИТЕТИ ДРУГЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ *ПРОГНАНИКА* – ТРИ СТУДИЈЕ СЛУЧАЈА

У раду се бавимо трагањем за одговором на питање како потомци прогнаника самопреговарају око питања личног, породичног и колективног идентитета и припадности у свјетлу искустава колективне трауме којој су у ратовима 90-их година XX вијека били изложени чланови њихових породица. Претпоставке од којих смо кренули су – да се трагедије породица и колектива чувају као породичне тајне, да наши млади саговорници томе имају мало сазнања и да оправдано претпостављају да су приче о тим догађајима до њих стигле тек у фрагментима. Надаље, како се потомци прогнаника суочавају са „крњом припадношћу“: нису ни овдје ни тамо, немају јасну представу о томе гдје је дом. Да бисмо провјерили ове хипотезе, разговарали смо са тројицом младића који су рођени након прогона њихових породица и колектива са вијековних огњишта. Наши саговорници су потврдили да се о породичним трагедијама ријетко кад прича, али мисао о постојању таквих тајни повремено „прелива“ у њихову свијест и изазива низ непријатних осјећања. Они стално самопреговарају око тога: Ко су и гдје припадају? Не могу да се изјасне око питања идентитета, а у тој, условно речено, забуни, одржава их чврсто опеређење њихових родитеља да и сами припадају негдје другдје, као и чињеница да су сва тројица била изложена одбацивању од стране вршњака из средине у којој су одрастали јер су били препознати као *другачији*. Ови налази би требало да нас забрину и да нас подстакну да се и у домену јавног дискурса, и у научном пољу више бавимо темом прогонства и идентитета, будући да до-

²⁰ milanaljubic@yahoo.com

бар дио становника наше земље у свом (не)посредном искуству носи трауму прогона и оправдано је претпоставити, осјећај „бездомства“. Коначно, у сусрету са оваквом људском патњом није етично ћутати.

Кључне ријечи: прогон, колективна траума, идентитет, дом.

Milana M. Ljubičić
Slađana M. Dragišić Labaš
University of Belgrade
Faculty of Philosophy
Belgrade, Serbia

BELONGING AND IDENTITIES OF THE SECOND GENERATION OF *EXILES* – THREE CASE STUDIES

In this paper, we searched for an answer to the question of how the descendants of exiles self-negotiate the issue of personal, family, and collective identity and belonging in the light of the experiences of collective trauma to which their family members were exposed in the wars of the 90s of the 20th century. The assumptions from which we started are - that the tragedies of families and collectives are kept as family secrets, that our young interlocutors have little knowledge of this, and that they justifiably assume that stories about these events reached them only in fragments. Furthermore, the descendants of exiles face “truncated belonging”: they are neither here nor there, and they have no clear idea of where home is. To test these hypotheses, we talked to three young men who were born after the exile of their families and collectives from their homeland. Our respondents confirmed that family tragedies are rarely talked about, but the thought of the existence of such secrets occasionally “overflows” into their consciousness and causes a series of unpleasant feelings. They are constantly self-negotiating about Who are they and where do they belong? They cannot define own identity, and in this conditionally speaking confusion, they are held by the firm determination of their parents that they belong somewhere else, as well as the fact that all three were exposed to rejection by their peers from the environment in which they grew up because they are recognized as *different*. These findings should worry us and encourage us to deal more with the topic of exile and identity both in the domain of public discourse and in the scientific field, since a good part of the inhabitants of our country bear the trauma of exile in their (in)direct experience and it is justified

to assume, the feeling of “homelessness”. Finally, in the face of such human suffering, it is not ethical to remain silent.

Key words: exile, collective trauma, identity, home

Жељка Т. Манић²¹
Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Београд, Србија

МАТЕРИЈАЛНИ ПОЛОЖАЈ ГРАДСКОГ И СЕОСКОГ СТАНОВНИШТВА У СРБИЈИ ТОКОМ КОНСОЛИДАЦИЈЕ КАПИТАЛИЗМА²²

Предмет овог рада је анализа материјалног положаја градског и сеоског становништва у Србији током консолидације капиталистичког поретка. Основни циљ је утврђивање да ли постоје значајне разлике у материјалном положају ових друштвених група у наведеном периоду, а претпоставка је да постоје. Додатни циљ је анализа материјалног положаја градског и сеоског становништва у Србији током две деценије, кренувши од убрзане постсоцијалистичке трансформације до консолидације капитализма, а претпоставка је да је материјални положај градског становништва виши од положаја сеоског независно од варијација стабилности капиталистичког поретка у настајању. Анализа је заснована на подацима анкетног истраживања реализованог 2018. године на репрезентативном узорку становништва Србије од 2.211 испитаника. Поред тога, користе се и подаци упоредивих анкетних истраживања из 2003. и 2012. године, а сва три је спровео Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду. Најпре су анализирани индикатори основних димензија материјалног положаја, односно приходи, имовина и потрошња градског и сеоског становништва у Србији. Затим је анализиран укупан материјални положај, који је исказан композитним индексом приказаним у облику интервалне скале са пет нивоа материјалног положаја: нижи, нижи средњи, средњи, виши

²¹ zmanic@f.bg.ac.rs

²² Рад на тексту је подржало Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије у склопу финансирања научноистраживачког рада Универзитета у Београду – Филозофског факултета (број уговора 451-03-47/2023-01/200163).

средњи и виши материјални положај. Анализа индикатора основних димензија и укупног материјалног положаја показала је да је материјални положај градског становништва у Србији током консолидације капитализма знатно виши од положаја сеоског становништва, односно да је материјални положај градског становништва виши у сва три временска периода.

Кључне речи: материјални положај, градско становништво, сеоско становништво, Србија, консолидација капитализма.

Željka T. Manić
University of Belgrade
Faculty of Philosophy
Belgrade, Serbia

THE ECONOMIC POSITION OF URBAN AND RURAL POPULATION IN SERBIA DURING THE CONSOLIDATION OF CAPITALISM

The subject of this paper is an analysis of the economic position of the urban and rural population in Serbia during the consolidation of the capitalist order. The main objective is to determine whether there have been significant differences in the economic position of these social groups in the specified period, and the assumption is that they exist. An additional objective is an analysis of the economic position of the urban and rural population in Serbia over two decades, starting from the accelerated post-socialist transformation to the consolidation of capitalism, and the assumption is that the economic position of the urban population is higher than the position of the rural population regardless of the variations in the stability of the emerging capitalist order. The analysis is based on data from a survey conducted in 2018 on a representative sample of the Serbian population of 2,211 respondents. In addition, data from comparable surveys from 2003 and 2012 are used, and all three were conducted by the Institute for Sociological Research of the Faculty of Philosophy in Belgrade. First are analysed the indicators of the basic dimensions of the economic position, i.e. income, property and consumption of the urban and rural population in Serbia. Then the overall economic position was analyzed, which is expressed by a composite index shown in the form of an interval scale with five levels of economic position: lower, lower middle, medium, upper middle and higher material position. The analysis of the indicators of the basic dimensions, and the overall economic position showed that the economic position of the urban population in Serbia during the consolidation of capitalism is significantly higher than the position of the rural population, i.e. that the economic position of the urban population is higher in all three time periods.

Keywords: economic position, urban population, rural population, Serbia, consolidation of capitalism

Габор Миклош²³
Одељење Института за глобалне студије
Корвинус Универзитет
Будимпешта, Мађарска

ПОСЕБНИ ХОЛАНДСКИ ИНТЕРЕСИ У РЕГИОНУ БАЛКАНА, ВЕЛИКО РИВАЛСТВО ПИРЕЈА И РОТЕРДАМА

Нови начини трговине мењају фокус глобалне економије. Кинески/европски (немачки) пројекат Један појас, један пут – посебно 3. стуб: поморска и железничка рута преко Суецког канала, Грчка, Северна Македонија, Србија, Мађарска, Аустрија до Дуизбурга, Немачка – може да промени интензитет трговине и логистику између Кине и Европе.

Чланице Европске уније створиле су јединствено тржиште без физичких и тарифних граничних препрека. И у пракси то значи да ентитет ЕУ има јединствен буџет. Али 20% заједничких тарифа остаје у тој чланици где се врши администрација извоза-увоза. То је била огромна количина за Ротердам, Антверпен или Хамбург, али због нове железничке и лучке инфраструктуре грчког Пиреја све се може променити, па се и овај поменути износ смањује у оним земљама које су биле једине трговинске капије ЕУ. Овај специјални административни трошак се сели са старих великих лука на нове и може бити истинит и у будућности када све деонице Кс. европског коридора (од Пиреја преко Београда, Будимпеште, Беча до Дуизбурга) буду спремне за 740 м дугачак теретни воз.

У раду се анализирају утицаји овог новог модерног железничког коридора, промене административних трошкова и упоређује се са доприносом заснованим на БНД-у у погледу буџета ЕУ.

Кључне речи: административни трошкови, ОБОР, железнички коридор, Ротердам, Пиреј.

²³ gabor.miklos2@uni-corvinus.hu

Gábor Miklós
Corvinus University
Department of Global Studies Institute
Budapest, Hungary

THE SPECIAL DUTCH INTERESTS IN BALKAN REGION, THE BIG PIRAEUS-ROTTERDAM RIVALRY

The new trade ways have been changing the focus of global economy. The One Belt One Road Chinese/European (German) project – especially the 3. pillar: the maritime and railway route via Suez Canal, Greece, Northern-Macedonia, Serbia, Hungary, Austria to Duisburg, Germany - can shift the intensity of trade and logistics between China and Europe.

The members of European Union have created a single market without physical and tariff border obstacles. It means in the practice too that EU an entity has a single budget. But 20% of common tariffs remains in that member where the administration of export-import occurs. It has been a huge amount for Rotterdam, Antwerp, or Hamburg, but due to the new railway and port infrastructure of the Greek Piraeus everything can change including this mentioned amount is decreasing in those countries which were the only trade gates of EU. This special administration cost has been moving from the old great ports to the new ones and it can be true even in the future when all sections of X. European corridor (from Piraeus via Belgrade, Budapest, Wien to Duisburg) will be ready for the 740 m long freight train.

The paper analyses the impacts of this new modern railway corridor, the changing of the administration cost and compares it to the GNI based contribution regarding the EU budget.

Keywords: administration cost, OBOR, railway corridor, Rotterdam, Piraeus

Љубиша Р. Митровић²⁴
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Ниш, Србија

РЕГИОНАЛИЗАМ, ПАРТИЦИПАТИВНА ДЕМОКРАТИЈА И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

Савремени развој капитализма заоштрио је класне и регионалне неједнакости и противречности са посебним последицама по положај и развој савремених земаља светске периферије и полу-периферије, којима по социолошким обележјима, припадају Балкан и Србија. У раду се, најпре, разматрају различити концепти, модели и праксе регионалног развоја, а посебно постсоцијалистичких друштава у транзицији. У фокусу проблематизације налази се значај концепта и пракси регионализма за реализацију политике равномерног развоја, за остваривање партиципативне демократије (посредством јачања институција локалне и регионалне самоуправе) и одрживог развоја. На крају аутор излаже потребу формирања Института за регионални развој и могући програм мултидисциплинарних научних истраживања у развоју Србије као модерне демократске европске земље у којој је развој у служби свих њених делова (*Progressio populorum* – Ф. Мејор) и дело свих стваралачких снага друштва, а не само политичке елите.

Кључне речи: регионални развој, неједнакости у развоју, функционална регионализација Србије, партиципативна демократија, одрживи развој.

²⁴ ljubisa.mitrovic@filfak.ni.ac.rs

Ljubiša R. Mitrović
University of Niš
Faculty of Philosophy
Niš, Serbia

REGIONALISM, PARTICIPATIVE DEMOCRACY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT

The contemporary development of capitalism has sharpened class and regional inequalities and contradictions with special consequences for the position and development of the countries of the world's periphery and semi-periphery, to which the Balkans and Serbia belong according to sociological characteristics. In the paper, first of all, different concepts, models and practices of regional development, especially of post-socialist societies in transition, are considered. In the focus of problematization is the importance of the concept and practice of regionalism for the implementation of the policy of even development, for the realization of participatory democracy (through the strengthening of local and regional self-government institutions) and sustainable development. Finally, the author presents the need for the establishment of an Institute for Regional Development and a possible program of multidisciplinary scientific research of the development of Serbia as a modern democratic European country in which development is at the service of all its parts (*Progressio populorum*, F. Major) and the work of all the creative forces of society, not just the political elite.

Keywords: regional development, inequalities in development, functional regionalization of Serbia, participatory democracy, sustainable development

Љубов А. Овчинцева²⁵
Руска председничка академија
за националну економију и јавну администрацију
Центар за аграрна истраживања
Москва, Русија

УЛОГА ГРАДСКОГ СТАНОВНИШТВА У РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ (ПРАКСЕ У РУСИЈИ)

Рурално-урбани развој у 20. веку у Русији одликовао је убрзан развој градова. Међутим, последњих година, упоредо са процесима урбанизације, постоји тенденција да се становници градова селе у рурална подручја. Жеља становника градова да се преселе на село примећена је у многим земљама са развијеном економијом у Европи, Северној Америци, Јапану, Јужној Африци. Русија није изузетак. Прелазак урбаних становника на село подстакнут је развојем дигиталне економије, могућностима рада на даљину и погоршањем стања животне средине у великим градовима. Урбани становници који се селе у руралне области, по правилу, имају искуство живота и у руралној и у урбаној средини. Одлуке да се селе доносе на основу поређења предности и недостатака живота у урбаним и руралним областима. Њихови мотиви за пресељење су обично нематеријални (жеља да се буде ближе природи, пронађу своји корени, живи у миру, без журбе, користе природни производи и слично). Кад је реч о економским мотивима, најзначајнији је разлика у цени урбаних и руралних некретнина, као и живота уопште, што омогућава побољшање услова становања за младе и за велике породице. Овим се може објаснити њихов значајан трансформативни потенцијал јер су у стању да процене компаративне предности руралних подручја, те да користе позитивне аспекте урбане и руралне културе за реализацију својих пројеката. У контексту развоја пољопривреде у Русији, непољопривредни извори прихода постају све значајнији. Учешће грађана у руралном развоју илустровано је примерима развоја руралног туризма у више региона Русије.

Кључне речи: рурални развој, деурбанизација, рурализација, урбани становници у руралним областима, рурални туризам у Русији.

²⁵ lovchintseva@ranepa.ru

Lyubov A. Ovchintseva
Russian Presidential Academy
of National Economy and Public Administration
Center for Agrarian Studies
Moscow, Russia

URBAN PEOPLE IN RURAL DEVELOPMENT (RUSSIAN PRACTICES)

Rural-urban development in the 20th century in Russia was characterized by the rapid growth of cities. However, in recent years, simultaneously with the urbanization processes, there has been a tendency for urban residents to move to rural areas. The desire of urban dwellers to move to the countryside is observed in many countries with developed economies in Europe, North America, Japan, South Africa. Russia is no exception. The relocation of urban dwellers to the country is stimulated by the development of the digital economy, remote employment opportunities, and the deterioration of the environmental situation in megacities. Urban dwellers, those who are moving to rural areas, as a rule, have experience of living in both rural and urban areas. They make the decision to move by comparing the advantages and disadvantages of living in urban and rural areas. They usually have non-material motives to relocation (the desire to get closer to nature, find their roots, live in silence, without haste, eat natural products, etc.) As to the economic motives, the most important is the difference in the cost of urban and rural real estate, as well as life in general, which makes it possible to improve housing conditions for young and large families. This explains their significant transformative potential, since they are able to assess the comparative advantages of rural areas, use the positive aspects of urban and rural culture to implement their projects. In the context of agricultural development in Russia, non-agricultural sources of income are becoming increasingly important. The participation of citizens in rural development is illustrated by examples of the development of rural tourism in a number of regions of Russia.

Keywords: rural development, deurbanization, ruralization, urban dwellers in rural areas, rural tourism in Russia

Омер Оздинч²⁶
Универзитет у Истанбулу
SER Consultancy
Истанбул, Турска

Мурат Шентурк
Универзитет у Истанбулу
Истанбул, Турска

ПОСЛЕДИЦЕ СТАРЕЊА СЕОСКОГ СТАНОВНИШТВА ПО РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ У ТУРСКОЈ

У контексту проучавања регионалног развоја, настојања да се унапреди регионални развој у Турској, у последњих 20 година, су посебно вредна пажње. Важан покушај да се уклоне регионалне неједнакости је спроведен преко агенција за регионални развој. Ове агенције не спроводе само стратегију унутрашњег регионалног развоја, већ, у исто време, омогућавају да Турска сарађује са регионима са којима има блиске односе. Сврха агенција за регионални развој је да подстичу регионални развој кроз различите активности које организују и да омогуће економски, друштвени и културни просперитет одговарајућим регионима.

Установљено је да становништво сеоских подручја у Турској, за које се очекује да у наредним годинама буде настањено старијим становништвом, стари много брже него становништво у осталим областима. Удео старијег становништва посебно расте у региону Црног мора и сеоске области у овом региону су доминантно настањене старијим становништвом. У овом истраживању бавимо се могућим ефектима демографских промена на политике регионалног развоја и њихову имплементацију. Анализираћемо економске, друштвене и просторне промене изазване демографским променама, посебно старењем становништва у сеоским насељима на Црном мору и продискутоваћемо ефекте демографских трендова на регионални развој. Осветлићемо улогу демографских промена у развојним програмима, као и успешност

²⁶ omer.ozdinc@sd.com.tr

њихове имплементације. Старење сеоског становништва је повезано не само са развојем пољопривредне производње већ и осталих привредних сектора. У исто време, процеси урбанизације се убрзавају са политикама регионалног развоја, што доводи до значајних друштвених промена и у градским и у сеоским областима у овим регионима. У овом раду заступамо мишљење да, из социолошке перспективе, демографске промене и политике регионалног развоја треба процењивати заједно. У том оквиру, Централни црноморски регион (регион са највећим степеном старења сеоског становништва у Турској) изабран је за студију случаја. Симултано ћемо анализирати и демографске податке о региону и политике регионалног развоја.

Кључне речи: демографски трендови, старење сеоског становништва, развојне политике, регионални развој, друштвене промене.

Ömer Özdiç
Istanbul University
SER Conculancy
Istanbul, Turkey

Murat Şentürk
Istanbul University
Istanbul, Turkey

THE EFFECTS OF RURAL AGING ON REGIONAL DEVELOPMENT IN TURKEY

Turkey's efforts in regional development in the last 20 years are noteworthy in terms of regional development studies. Regional development agencies are an important attempt to eliminate inequality between regions. At the same time, these development agencies allow Turkey to interact with the regions with which Turkey has close relations. Regional development is not only a domestic strategy. Development agencies aim to ensure regional development through the activities they carry out in the regions and to make the relevant region prosper economically, socially and culturally. It is possible to say that the population in rural areas of Turkey, which is expected to have an elderly population in the coming years, is aging at a much faster rate. Especially in the Black Sea region, the proportion of elderly population is increasing and rural areas in these regions are predominantly inhabited by the elderly. In this study, the potential effects of demographic changes on regional development policies and practices will be discussed. The economic, social and spatial changes caused by demographic change and especially rural aging in the Black Sea region will be analyzed and the effects of demographic trends on regional development will be discussed. The role of demographic changes in the implementation and success of development agencies and other development-oriented programmes will be revealed. Rural aging is related not only to the development of agricultural production but also to the development of other economic sectors. At the same time, urbanization processes accelerate with regional development policies, leading to significant social changes in both urban and rural areas in these regions. In this paper, it will be revealed

that demographic changes and regional development policies should be evaluated together from a sociological perspective. In this framework the Central Black Sea region (the region with the highest rural aging in Turkey) has been selected as a case study. Demographic data on the region and regional development policies will be analyzed together.

Keywords: demographic trends, rural aging, sociology of aging, development policies, regional development, social change

Кристина С. Пејковић²⁷
Универзитет у Новом Саду
Филозофски Факултет
Нови Сад, Србија

Марина Д. Недељковић
Висока школа струковних студија
за васпитаче и пословне информатичаре – Сирмијум
Сремска Митровица, Србија

КУЛТУРА ЧАСТИ И НАСИЉЕ У СЛАБИЈЕ РАЗВИЈЕНИМ СРЕДИНАМА

Култура части представља веома присутан феномен у студијама о насиљу, поготово када је у питању изучавање друштвених и културних узрока насиља. Разлог томе, јесте утврђена корелација културе части и увећаног степена насиља у слабије развијеним и сиромашнијим срединама. Поред тога, она представља интердисциплинарно поље изучавања јер се претпоставља њен утицај на емоције, спознају, понашање и физиолошке процесе у телу припадника ове супкултуре. Циљ овог рада јесте анализа теорија о односу културе части и присутности насиља. У првом делу, сагледано је неколико приступа објашњењу културе части у оквиру различитих наука, где је нагласак на међуутицају биопсихосоцијалних фактора насупрот редукционистичким објашњењима. На основу тога, у наредном делу анализиран је однос корелације и узрочности ових културних образаца, социоекономске ситуације припадника ове културе и насиља. Односно, испитује се улога културе части у вишеструкој етиологији насиља. На крају, представљена су ограничења и критике досадашњих теорија о култури части, као и њеном односу са увећаним присуством насилног понашања.

Кључне речи: култура части, насиље, сиромаштво, интердисциплинарна анализа, критички осврт.

²⁷ pejkovick@yahoo.com

Kristina S. Pejković
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Novi Sad, Serbia

Marina, D. Nedeljković
College of Vocational Studies
Educators and Business Informatics - Sirmijum
Sremska Mitrovica, Serbia

THE CULTURE OF HONOR AND VIOLENCE IN LESS DEVELOPED AREAS

The culture of honor represents a very present phenomenon in studies of violence, particularly when examining the social and cultural causes of violence. This is attributed to the established correlation between the culture of honor and higher levels of violence in underdeveloped and impoverished environments. Additionally, it constitutes an interdisciplinary field of study, as it is presumed to impact emotions, cognition, behavior, and physiological processes within individuals belonging to this subculture. This paper aims to examine the theories regarding the relationship between the culture of honor and the presence of violence. In the first part, various approaches to explaining the culture of honor across different disciplines are explored, emphasizing the interplay of biopsychosocial factors as opposed to reductionist explanations. Based on this, the subsequent section analyzes the relationship between the correlation and causation of these cultural patterns, the socio-economic conditions of individuals within this culture, and violence. Specifically, the role of the culture of honor in the multiple etiology of violence is examined. Finally, limitations and critiques of existing theories on the culture of honor and its association with the increased presence of violent behavior are presented.

Keywords: culture of honor, violence, poverty, interdisciplinary analysis, critical review

Јелена С. Петковић²⁸
Јелена Н. Божиловић
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Ниш, Србија

КУЛТУРНА ДИМЕНЗИЈА ТЕРИТОРИЈАЛНОГ КАПИТАЛА ГРАДОВА У СРБИЈИ У КОНТЕКСТУ РЕГИОНАЛНОГ РАЗВОЈА

Основна теза која се заступа у раду јесте да разлике у територијалном капиталу обезбеђују различите форме дистрибуције моћи и контроле укорене у ширим друштвеним неједнакостима, што исходује развојним неједнакостима региона Србије. Коришћењем секундарних извора података (резултате релевантних истраживања и статистичке показатеље), основни циљ рада је да се аналитички размотри културна димензија територијалног капитала у Србији, као предиктора регионалних развојних диспропорција. Биће примењена студија случаја четири града, као већих регионалних центара у Србији: Нови Сад (Регион Војводине), Београд (Београдски регион), Крагујевац (Регион Шумадије и Западне Србије) и Ниш (Регион Јужне и Источне Србије). Концепт територијалног капитала биће теоријски образложен, а затим и операционализован кроз анализу његове културне димензије: образовне и етничке структуре становништва, културне инфраструктуре, расподеле буџетских средстава за културу, публике и програма, као и локално специфичних развојних ресурса и проблема. На крају рада нуде се препоруке о могућим правцима планирања и управљања културним и територијалним капиталом градова у Србији, што се посредно може одразити на умањење друштвених неједнакости, јачање локалних развојних ресурса и усклађивање регионалног развоја.

Кључне речи: културни развој, територијални капитал, градови и региони у Србији, развојне неусклађености.

²⁸ jelena.petkovic@filfak.ni.ac.rs

Jelena S. Petković
Jelena N. Božilović
University of Niš
Faculty of Philosophy
Niš, Serbia

CULTURAL DIMENSION OF TERRITORIAL CAPITAL OF CITIES IN SERBIA IN THE CONTEXT OF REGIONAL DEVELOPMENT

The basic thesis presented in the paper is that differences in territorial capital ensure different forms of distribution of power and control ruted in broader social inequalities, which results with development inequalities between the regions of Serbia. Using secondary data sources (results of relevant researches and statistical indicators), the main goal of the paper is to analitically consider the cultural dimension of territorial capital in Serbia, as a predictor of a regional development disproportions. A case study of four cities will be applied, as major regional centers in Serbia: Novi Sad (Vojvodina region), Belgrade (Belgrade region), Kragujevac (Šumadija and Western Serbia region) and Niš (Southern and Eastern Serbia region). The concept of territorial capital will be teoretically explained and then operationalized through the analysis of its cultural dimension: educational and ethnic structure of the population, cultural infrastructure, distribution of budget funds for culture, audiences and programs, as well as locally specific development resources and problems. At the end of the paper, recommendations are offered on possible directions for planning and managing the cultre and territorial capital of cities in Serbia, which can indirectly be reflected in the reduction of social inequalities, the strengthening of local development resources and the harmonisation of regional development.

Key words: cultural development, territorial capital, cities and regions in Serbia, development mismathes

Ирена Г. Петровић²⁹
Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Београд, Србија

АНАЛИЗА РЕГИОНАЛНИХ НЕЈЕДНАКОСТИ НА ТРЖИШТУ РАДА У СРБИЈИ

Територијалне, односно регионалне неједнакости у степену економског развоја представљају неоспорну чињеницу која карактерише савремена друштва. Регионалне неједнакости у великој мери су обележиле и процес постсоцијалистичке трансформације у Србији. Процеси секторске и својинске трансформације који су обележили овај период нису се одразили само на пад запослености и пораст незапослености, већ су, између осталог, проузроковали и раст већ постојећих регионалних неједнакости. У том смислу проучавање регионалних неједнакости на тржишту рада постаје од све већег значаја.

Основни циљ рада представља анализа регионалних неједнакости на тржишту рада у Србији. Анализом ће бити обухваћени основни индикатори тржишта рада и то, стопа запослености, стопа незапослености, стопа активности (учешћа радне снаге) и стопа становништва ван радне снаге. Регионалне неједнакости на тржишту рада биће праћене на нивоу ужих територијалних подручја (региона и области), за које су подаци доступни, односно НСТЈ-2 и НСТЈ-3 нивоу. Анализом ће бити обухваћени подаци Анкете о радној снази коју у Србији спроводи Републички завод за статистику, подаци Еуростата и Европског друштвеног истраживања.

Кључне речи: регионалне неједнакости, тржиште рада, Србија, стопа запослености, стопа незапослености.

²⁹ irena.petrovic@f.bg.ac.rs

Irena G. Petrović
University of Belgrade
Faculty of Philosophy
Belgrade, Serbia

ANALYSIS OF REGIONAL INEQUALITIES IN THE LABOR MARKET IN SERBIA

Regional disparities in the levels of economic development are indisputable in contemporary societies. Regional inequalities have largely marked the process of post-socialist transformation in Serbia. The processes of sectoral and property transformation that marked this period did not only affect the decline in employment and the increase in unemployment, but also caused the growth of existing regional inequalities. In this sense, the analysis of regional inequalities in the labor market in Serbia is of great importance.

The main goal of this paper is the analysis of regional inequalities on the labor market in Serbia. The analysis will include the basic indicators of the labor market; the employment rate, the unemployment rate, the activity rate (labor force participation) and the rate of the population outside the labor force. Inequalities will be viewed at the level of different territorial units (regions and areas), ie. statistical territorial units NUTS-2 and NUTS-3. The analysis of inequalities in Serbia will be based on the Labour Force Survey (LFS) conducted by the Statistical Office of the Republic of Serbia, Eurostat data and European Social survey.

Keywords: regional inequalities, labor market, Serbia, employment rate, unemployment rate

Јасмина С. Петровић³⁰
Универзитете у Нишу
Филозофски факултет
Ниш, Србија

РЕГИОНАЛНЕ РАЗЛИКЕ У ОБРАЗОВНОЈ СТРУКТУРИ СТАНОВНИШТВА СРБИЈЕ: ШТА ПОКАЗУЈУ НАЈНОВИЈИ ПОДАЦИ ПОПИСА СТАНОВНИШТВА?

Тумачећи образовне карактеристике становништва не само као значајан показатељ достигнутог степена друштвено-економског развоја, него и као важан развојни потенцијал и предикатор социјалне укључености популације одређеног подручја, пратили смо разлике у домену образовања на регионалном нивоу. Као кључни индикатори образовне структуре становништва анализирани су досеђут степен формалног образовања становништва (школска спрема), удео неписменог становништва и компјутерска писменост. У ту сврху коришћени су подаци из последњег пописа становништва у Србији изведеног 2022. године. Подаци показују да упркос смањивању разлика у образовној структури становништва, оне још увек постоје. Такође, подаци са последњег пописа сугеришу да је од великог значаја укупне регионалне разлике у образовној структури посматрати слојевито – разлажући их на међурегионалне, унутаррегионалне и унутар субрегионалне разлике у образовном постигнућу становништва. Имајући у виду улогу образовања у економском, културном и социјалном развоју, таква перспектива може помоћи бољем управљању ресурсима у циљу смањивања регионалних неједнакости.

Кључне речи: регион, регионалне неједнакости, образовна структура, писменост, компјутерска писменост.

³⁰ jasmina.petrovic@filfak.ni.ac.rs

Jasmina S. Petrović
University of Niš
Faculty of Philosophy
Niš, Serbia

REGIONAL DIFFERENCES IN THE EDUCATIONAL COMPOSITION OF THE SERBIAN POPULATION: WHAT THE LATEST CENSUS DATA REVEAL

This paper discusses regional differences in educational composition based on the interpretation of educational characteristics of the population, not only as a significant indicator of the attained level of socio-economic development, but also as an important developmental potential and predictor of social inclusion of the population in a given region. The following key indicators of the population's educational composition are analyzed: level of formal education, share of illiterate population, and computer literacy. To that end, the data from the most recent census in Serbia, conducted in 2022, were used. The data show that despite the decreasing differences in the educational composition of the population, the differences still persist. Furthermore, the latest census data suggest that it is crucial to observe the total regional differences in educational composition in terms of layers – by stratifying them into interregional, intraregional, and intra-subregional differences in educational achievement. Considering the vital role of education in economic, cultural, and social development, such a perspective could help improve resource management to reduce regional inequalities.

Keywords: region, regional inequalities, educational composition, literacy, computer literacy

Драгица С. Плећаш³¹
Покрајински секретаријат за урбанизам
и заштиту животне средине
Нови Сад, Србија

ЈЕДНА РАСПРАВА О РЕГИОНАЛИЗМУ ЂОРЂА ТАСИЋА

Истраживање актуелности садржаја расправе Ђорђа Тасића „О регионализму и економском регионализму, специјално у Француској“, која је анализирана у овом раду, требало би да послужи стварању услова за примерено обележавање осамдесете годишњице смрти овог изузетног правника, који се афирмисао начином на који је повезао право и социологију. Сматрао је да је социологија југословенства кључ за разумевање различитих тенденција у планирању просторног, урбанистичког, геостратешког и геополитичког развоја друштва у ком је деловао као одговоран представник научне заједнице времена у ком је живео. Чињеница је да се његово уверење формирало на основу свеобухватне анализе укупног развоја различитих регионалних покрета у свету и да се активно залагао за неутралност науке и за њену еманципацију од политике.

Тасић је инсистирао на научном разумевању регионализма и на његовом одрживом развоју у оквиру еволуције управног права. Расправа о томе појавила се првобитно у часопису „Архив за правне и друштвене науке (свеска за октобар 1930, стр. 257–270), а затим и у посебној књизи под насловом „Три расправе из јавног права“, која је објављена 1931. године. Истраживање описано у овом извештају показало је да та расправа од тада није коришћена у довољној мери и да би могла да нам помогне у решавању актуелних проблема, јер се у њој налазе одговори на многа отворена питања.

Кључне речи: Ђорђе Тасић, регионализам, управно право, социологија југословенства.

³¹ plecasns@neobee.net

Dragica S. Plećaš
Provincial Secretariat
for Urban Planning and Environmental Protection
Novi Sad, Serbia

A DISCUSSION ON REGIONALISM BY GEORGE TASICH

The research on the actuality of the content of Đorđe Tasić's discussion "On regionalism and economic regionalism, especially in France", which is analyzed in this paper, should serve to create the conditions for an appropriate celebration of the eightieth anniversary of the death of this exceptional jurist, who asserted himself by the way he connected law and sociology. He believed that the sociology of yugoslavism is the key to understanding the differently tendencies in the planning of spatial, urban, geostrategic and geopolitical development of the society in which he acted as a responsible representative of the scientific community of the time in which he lived. The fact is that his belief was formed on the basis of a comprehensive analysis of the overall development of various regional movements in the world and that he actively advocated for the neutrality of science.

Tasich insisted on the scientific understanding of regionalism and on its sustainable development within the evolution of administrative law. The discussion about it appeared initially in the magazine "Archive for Legal and Social Sciences (Volume for October 1930, pp. 257-270), and then in a separate book entitled "Three Discussions from Public Law", which was published in 1931. The research described in this report shows that this discussion has not been used to a sufficient extent and that it could help us in solving current problems, because it contains answers to many open questions.

Key words: George Tasich, regionalism, administrative law, sociology of yugoslavism

Мијодраг Д. Радојевић³²
Институт за политичке студије
Београд, Србија

УСТАВНИ ИДЕНТИТЕТ СРБИЈЕ И ЊЕН РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ

За уставни идентитет и регионализацију је карактеристично да су то појмови са различитим садржајима и категорије динамичне природе. Уставни идентитет је скуп основних вредности или начела у правном систему. Ове вредности уобичајено се наводе у уставном тексту и оне нису једном и заувек дате. На пример, право на покрајинску аутономију и локалну самоуправу део је уставног идентитета Републике Србије, као облик децентрализације власти или хоризонталне поделе власти. Аутор се определио да под регионализацијом подразумева успостављање региона као самоуправних јединица, за разлику од значења региона као статистичких, функционалних територијалних целина у Закону о регионалном развоју.

Регионализација може постати део уставног идентитета Србије, с обзиром на њене потребе са локалном демократијом и економским захтевима да се смањи јаз између развијених и неразвијених општина. Под регионализацијом се не подразумева регионална држава, нити оснивање нових аутономних покрајина, већ могућност конституисања региона као другог степена територијалне организације власти и облик удруживања јединица локалне самоуправе (регионална или међуопштинска самоуправа), у складу са домаћим прописима и међународним стандардима. Важећи правни извори садрже одредбе о сарадњи општина у складу са заједничким интересима на добровољној основи. Међутим, овај правни механизам није искоришћен захваљујући одсуству других политичких и правних претпоставки.

Регионализацијом је могуће унапредити административно-техничке и економске капацитете развоја појединих подручја у Србији, смањити регионалне разлике и повећати животни стандард грађана. Такође, она није замишљена као средство политичке хомогенизације по етничким критеријумима, већ интеграције друштва у складу са поменутиим циљевима регионалне политике.

Кључне речи: устав, региони, регионална држава, децентрализација, локална самоуправа.

³² miodrag.radojevic@gmail.com

Mijodrag D. Radojević
Institut for political studies
Belgrade, Serbia

THE CONSTITUTIONAL IDENTITY OF SERBIA AND ITS REGIONAL DEVELOPMENT

Constitutional identity and regionalization are concepts with different contents and categories of a dynamic nature. Constitutional identity is a set of basic values or principles in a legal system. These values are usually stated in the constitutional text and they are not given once and for all. For example, the right to provincial autonomy and local self-government is part of the constitutional identity of the Republic of Serbia, as a form of decentralization of power or horizontal division of power. One of the ways of regionalization is the establishment of self-governing units of a higher degree, in contrast to regions as functional territorial entities in the Law on Regional development.

Regionalization can become a part of the constitutional identity of Serbia, considering its needs with local democracy and economic requirements to reduce the gap between developed and underdeveloped municipalities. Regionalization does not mean a regional state, nor the establishment of new autonomous provinces, but the possibility of constituting a region as a second level of territorial organization of government and a form of association of local self-government units (regional or inter-municipal self-government), in accordance with domestic regulations and international standards. Laws in the Republic of Serbia contain provisions on the cooperation of municipalities in accordance with common interests on a voluntary basis. However, this legal mechanism was not used due to the absence of other political and legal assumptions.

Through regionalization, it is possible to improve the administrative, technical and economic capacities of the development of certain areas in Serbia, reduce regional differences between municipalities and increase the standard of living of citizens. Also, it was not conceived as a means of political homogenization according to ethnic criteria, but of social integration in accordance with the aforementioned goals of regional policy.

Keywords: constitution, regions, regional state, decentralization, local self-government

Бранислав Д. Стевановић³³
Наталија В. Јовановић
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Ниш, Србија

ПРИЛОГ КОНТЕКСТУАЛИЗАЦИЈИ РЕГИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА ЈУГОИСТОЧНЕ СРБИЈЕ (ИСТОРИЈСКИ, КУЛТУРНИ, ЕКОНОМСКИ И ПОЛИТИЧКИ АСПЕКТИ)

У раду се проблематизују најважнији историјски, културни, економски и политички разлози због којих југоисточна Србија спада у периферно подручје, што не може бити њена перманентна карактеристика. Процес периферизације неодвојив је од процеса централизације и поларизације који су појачани „дискурсом“ на државном нивоу који фаворизује једне и обезвређује друге регионе. Простор југоисточне Србије одвајкада прате представе о економској неразвијености и културној заосталости, а да разлози за то не леже само у категоријама везаним за руралност и географску удаљеност. Ради се о питању моћи у укупном друштвеном дискурсу, унутар којег се проблеми неких региона занемарују, док се облици живота других региона перципирају као разумнији и релевантнији. Дакако, ради се о дискурсу који је имплицитан, јер изгледа да је однос центра и периферије „природан“ и заснован на неким структурним показатељима – што ваља разобличити и учинити видљивим. Једнако као у прошлости, и у данашњој Србији у њему најважнију улогу има доминантна језичка идеологија која фаворизује говорнике одређених дијалеката у односу на друге. Услед ње, долази до „културализације“ језичких варијетета (посебно у популарној култури) при којој говорници „јужњачких дијалеката“ бивају перципирани не само само као носиоци ниског укуса, већ и као морално и политички проблематични (конзервативни) – и као такви заслужују даљу стигматизацију и стереотипизацију. Генерални резултат је перпетуирана друштво-

³³ branislav.stevanovic@filfak.ni.ac.rs

на и политичка „немоћ“ југоистока Србије, пасивност и инерција духа, а често и пародично самоегзотизовање и гротескна министрелизација. Најпогубнија последица је континуирани процес миграције: свакога дана река људи напушта свој завичај и одлази пут Београда, на који ће се на крају, уколико се нешто не промени, свести читава Србија.

Кључне речи: регион, регионални идентитет, периферија, југоисточна Србија, језичка идеологија.

Branislav D. Stevanović
Natalija V. Jovanović
University of Niš
Faculty of Philosophy
Niš, Serbia

A CONTRIBUTION TO THE CONTEXTUALIZATION OF THE REGIONAL IDENTITY OF SOUTH-EAST SERBIA (HISTORICAL, CULTURAL, ECONOMIC AND POLITICAL ASPECTS)

The paper examines the most important historical, cultural, economic and political reasons why Southeastern Serbia belongs to the peripheral area, which cannot be its permanent characteristics. The process of peripheralization is inseparable from the processes of centralization and polarization, which are reinforced by a “discourse” at the state level that favors some regions and devalues other regions. The area of southeastern Serbia has always been accompanied by notions of economic underdevelopment and cultural backwardness, but the reasons for this do not lie only in categories related to rurality and geographical distance. It is a question of power in the overall social discourse, within which the problems of some regions are ignored, while the ways of life of other regions are perceived as more reasonable and relevant. Of course, it is a discourse that is implicit, because it seems that the relationship between the center and the periphery is “natural” and based on some structural indicators - which should be uncovered and made visible. Just as in the past, in today’s Serbia, the dominant language ideology plays the most important role in it, by favoring speakers of certain dialects over others. As a result, there is a “culturalization” of language varieties (especially in popular culture), whereby speakers of “southern dialects” are perceived not only as bearers of low taste, but also as morally and politically problematic (conservative) - and as such deserve further stigmatization and stereotyping. The general result is the perpetuated social and political “powerlessness” of southeastern Serbia, passivity

and inertia of spirit, and often parodic self-exoticization and grotesque minstrelization. The most disastrous consequence is the continuous process of migration: every day, a river of people leaves their homeland and goes to Belgrade, where eventually, if something does not change, the whole of Serbia will be reduced to.

Keywords: region, regional identity, periphery, Southeast Serbia, language ideology

Јелица Д. Стефановић Штамбук³⁴
Миљана Р. Ђурчевић Цуцић
Универзитет у Београду
Факултет политичких наука
Београд, Србија

ДЕЛЕКОСЕЖНИЈЕ И ОД РЕЛАЦИОНОГ ТЕОРИЈСКОГ ЗАОКРЕТА: ВИСТА МУЛТИПЕРСПЕКТИВНОСТИ ЗА ПРОУЧАВАЊЕ РЕГИОНА И РЕГИОНАЛНОГ РАЗВОЈА

Дуго се већ у различитим научним дисциплинама постављају питања који, какви и чији региони су важни за кога, зашто, како и колико дуго. Такође се и регионални развој проучава из различитих теоријских перспектива. Резултат је густа тканица приступа, аргумената и нивоа анализирања. Упркос теоријском и концептуалном плурализму, недостаје разумевање како региони настају и нестају, какви су учинци којих модела регионалног развоја и зашто се ниједним до сада не постиже уравнотеженост и одрживост. Својевремено је „нови регионализам“ оптимистично држао да ће усредсређење на регионе као кључни ниво анализе водити разумевању стварања светске политике. Организација за економску сарадњу и развој заговарала је спровођење развојних политика на регионалном нивоу као територијално најоптималнијем, и пре усвајања Агенде за одрживи развој до 2030. Уједињених нација и њом утврђених 17 циљева одрживог развоја. Целовито сагледавање данашњих конвулзија глобалног режима неодрживе суверене територијализације и екосистемски пустошећег развоја, који узрокују троструку глобалну кризу промена климе, загађења и губитка биолошке разноврсности, изискује повезаност различитих теоријских и емпиријских перспектива. Спој критичке политичке географије, релационе социологије, компаративне анализе регионалне политике и теоријског приступа неуједначеног и комбинованог развоја пружа мултиперспективни увид неопходан

³⁴ vzorin@gmail.com

за проучавање клупка хировитих одвијања процеса регионализма, регионализације, регионости, регионалија и регионацијације сплетених са искушењима постизања одрживости и отпорности регионалним развојем у садашњем добу преображавајуће просторности људских односа.

Кључне речи: региони, регионални развој, теорије региона и регионалног развоја, мултиперспективни увид, процеси измена региона и регионалног развоја.

Jelica D. Stefanović-Štambuk
Miljana R. Đurčević Cucić
University of Belgrade
Faculty of Political Sciences
Belgrade, Serbia

EVEN BEYOND THE RELATIONAL THEORETICAL TURN: A MULTIPERSPECTIVAL VISTA TO THE STUDY OF REGIONS AND REGIONAL DEVELOPMENT

Throughout time and across various scientific disciplines, questions have been posed about which and whose regions matter for whom, why, how, and for how long. Also, regional development has been approached from diverse theoretical perspectives. The result is a rich tapestry of approaches, arguments, and analytical levels. Despite the plurality of theories and conceptualizations, the making and unmaking of regions, what and how regional developments work, and why all failed thus far to be balanced and sustainable are yet to be explained. There was once the optimism of “new regionalism” that focusing on regions as a crucial level of analysis would provide comprehension of the workings of world politics. Moreover, preceding the United Nations’ 2030 Agenda for Sustainable Development and its 17 Sustainable Development Goals, the Organization for Economic Co-operation and Development has advocated for implementing development policies at the regional level as the territorially optimal one. To fully understand today’s convolutions of the global unsustainable sovereignty regime of territorialization and ecosystemically ravaging development causing the triple global crisis of ongoing climate change, pollution, and biodiversity loss, it is necessary to draw on various theoretical and empirical perspectives. Critical political geography, relational sociology, comparative regional politics analysis, and uneven and combined development theoretical approach offer jointly a multiperspectival vista for studying the current vagaries of the skein of regionalism, regionalization, regionness, regionalities, and regionciliation processes, entwined with the trials at

sustainization and resiliencization of regional development in this age of transforming spatiality of human relations.

Keywords: regions, regional development, theories of regions and regional development, multiperspectival vista, processes of regions and regional development change

Гордана В. Стојић³⁵
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Ниш, Србија

ДИГИТАЛНА ПОДЕЛА У СРБИЈИ: ПРИСТУП ИНТЕРНЕТУ И ВЕШТИНЕ У РУРАЛНИМ ПОДРУЧЈИМА³⁶

Примена информационо-комуникационих технологија данас је неизбежан чинилац друштвеног развоја. Интернет постаје, с једне стране, „подразумевани“ медиј комуникације, обављања различитих активности и пословања. Са друге стране, развој технологије и сложеност апликација захтева све развијенију инфраструктуру и напредне дигиталне вештине. Дигитална подела се односи на неједнаке могућности приступа, употребе и користи од ИКТ. Иако се регионална и урбано-рурална дигитална подела смањује са растом пенетрације интернета, неједнакости и даље опстају. То ограничава могућности развоја руралних подручја, а становништво и заједнице излаже ризицима друштвене искључености. Предмет рада је приступ интернету и вештине руралног становништва Србије као два кључна предуслова за рурални развој заснован на новим технологијама. Поред анализе урбано-руралне поделе, указује се на регионалне разлике међу руралним областима у погледу приступа и вештина. Анализа се заснива на подацима Републичког завода за статистику (Попис становништва 2022, истраживања употребе ИКТ, регионална статистика), као и коришћењу других извора.

Кључне речи: дигитална подела, инфраструктура, вештине, руралне области, регионалне неједнакости, Србија.

³⁵ gordana.stojic@filfak.ni.ac.rs

³⁶ Ово истраживање подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор бр. 451-03-47/2023-01/ 200165).

Gordana V. Stojić
University of Niš
Faculty of Philosophy
Niš, Serbia

THE DIGITAL DIVIDE IN SERBIA: INTERNET ACCESS AND SKILLS IN RURAL AREAS

Information and communication technologies (ICTs) are an inevitable force of contemporary social-economic development today. The Internet is becoming, on the one hand, the “default” medium of communication, performing various activities and doing business. On the other hand, the development of technology and the complexity of applications require an increasingly developed infrastructure and advanced digital skills. The digital divide refers to unequal opportunities to access, use and benefits from ICTs. Although regional and urban-rural digital divide is decreasing with the growth of Internet penetration, the inequalities persist. This limits the development possibilities of rural areas, and exposes the population and communities to the risks of social exclusion. The subject of the paper is internet access and the skills of the rural population of Serbia as two key prerequisites for rural development based on new technologies. In addition to analyzing the urban-rural divide, regional differences among rural areas in terms of access and skills are pointed out. The analysis is based on the data of the Republic Institute of Statistics (Population Census 2022, the use of ICTs surveys, regional statistics), as well as the use of other sources.

Keywords: digital divide, infrastructure, skills, rural areas, regional inequalities, Serbia

Снежана С. Стојшин³⁷
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Нови Сад, Србија

МЕТОДОЛОШКИ ИЗАЗОВИ У ИСТРАЖИВАЊУ (РЕ)КОНСТРУКЦИЈЕ ИДЕНТИТЕТА МЕЂУНАРОДНИХ СТУДЕНАТА³⁸

У раду ће бити представљени најзначајнији методолошки проблеми који су се јавили током истраживања (ре)конструкције идентитета међународних студената, а које се спроводи у оквиру програма Идентитети. Током истраживања појавило се неколико значајних методолошких проблема. Први проблем јесте прецизна операционализација појма идентитет(и), нарочито подела колективног идентитета на велики број идентитета који се често међусобно преплићу (социјални, национални, културни, професионални и др.). Други изазов јавио се код одабира узорка, прво код дефинисања основног скупа, а затим и при одабиру испитаника. Дефинисање основног скупа указало је на издвајање неколико подгрупа потенцијалних учесника у истраживању, а услед непостојања потпуне евиденције у свакој групи поставило се питање проналаска испитаника. Трећи изазов представљала је одлука о методу/методима којим ће се прикупљати подаци, а највећи изазов била је одлука о „јединственом“ методу и инструменту за прикупљање података, пошто под појам међународни студенти спадају и испитаници који из других земаља студирају у Србији и испитаници из Србије који студирају у иностранству. Четврта група питања у планирању истраживања односила се на питање минималног боравка у иностранству током којег је прошло „довољно времена“ да дође до реконструкције у идентитету

³⁷ stojisn.snezana@gmail.com

³⁸ Рад је резултат рада на пројекту “International student migration in the Serbian context and (re)construction of identity: main issues and inputs for policy making”, који у оквиру Програма *Идентитети* финансира Фонд за науку Републике Србије.

међународних студената. Након анализе методолошких изазова, односно проблема који су се јавили у истраживању, а који могу бити карактеристични и за друга истраживања, нарочито у истраживањима миграција, биће објашњен начин њиховог превазилажења и решавања.

Кључне речи: истраживање међународних студената, миграције, методолошки проблеми, узорак, индикатори.

Snežana S. Stojšin
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Novi Sad, Serbia

METHODOLOGICAL CHALLENGES IN RESEARCHING THE (RE)CONSTRUCTION OF IDENTITY OF INTERNATIONAL STUDENTS

The paper presents the most significant methodological issues that occurred during the research of the (re)construction of identity of international students which is carried out within the Programme Identities. During the research there have been several significant methodological issues. The first one concerns the precise operationalization of the concept of identity, especially the division of collective identity into a large number of identities which are mutually intertwined (social, national, cultural, professional, etc.). The second challenge concerns the selection of the sample, first while defining the basic set and then in selecting several subgroups of potential participants in the research because due to the lack of full records in each group there was a problem of finding informants. The third challenge was the decision regarding the method/methods for data collection, while the greatest challenge was the decision on the “unique” method and instrument for data collection, since the concept of international students includes the informants from other countries who study in Serbia as well as informants from Serbia who study abroad. The fourth group of issues in planning the research related to the question of the minimal stay abroad during which we believe “enough time” has passed for the reconstruction of identity of international students. After the analysis of methodological challenges, i.e. the problems that occurred in the research which could be found in other research studies as well, especially those concerning migrations, the paper will explain ways for overcoming and solving them.

Keywords: researching international students, migrations, methodological issues, sample, indicators

Артем С. Сусолиа³⁹
Педагошки универзитет
Краков, Пољска

УКРАЈИНСКА КРИЗА И РУСКА ГЕОПОЛИТИЧКА НАДМОЋ У ПОСТСОВЈЕТСКИМ ДРЖАВАМА

Главна сврха овог рада јесте да идентификује и утврди улогу Руске Федерације у украјинском сукобу. Према ауторовом схватању то је био покушај Русије као хегемона да интегрише Украјину у своју сферу и коначно претвори Украјину у сателитску државу или чак укључи Украјину као саставни део нове алијансе (Украјина, Русија, Белорусија). Дакле, главно истраживачко питање је формулисано на следећи начин: „Каква је била улога Русије у украјинској кризи?“ Империјална спољна политика Русије после 2000. године није била усмерена само на обнављање позиције у међународној арени изгубљене услед распада СССР-а, већ првенствено на јачање њене позиције евроазијске регионалне силе. Третирајући постсовјетски простор као подручје свог утицаја и посебних интереса, Русија је годинама настојала да себи да посебно право да одлучује о целом простору као једини хегемон у региону. Украјина је због тога третирана као кључна држава за интересе Русије на постсовјетском простору. Унутрашње политичке промене и геополитичко окретање Украјине Западу 2013–2014. били су подстицај који је мотивисао Русију да ревидира постхладноратовски међународни поредак, имајући у виду место и улогу Украјине у својој орбити. Руске власти су у ту сврху користиле не само политичка, већ и економска и војна средства. Очигледан пример за то је био рат у Донбасу, који достиже врхунац од 24.02.2022. када постаје руско-украјински рат пуних размера. Дакле, у раду ће бити анализирани наведене теме као манифестација асертивне спољне политике Руске Федерације. Главни истраживачки циљ овог рада био је да се процени умешаност и улога Русије у украјинској кризи. У циљу провере хипотеза и одговора на главна истраживачка питања, аутор је користио анализу процеса доношења одлука, системски приступ и студију случаја.

Кључне речи: рат, сукоб, Русија, Украјина, међународни односи.

³⁹ susoljaartem@ukr.net

Artem S. Susolia
Pedagogical University
Cracow, Poland

UKRAINIAN CRISIS AND RUSSIAN GEOPOLITICAL SUPERIORITY IN THE POST-SOVIET STATES

The main purpose of this article is to identify and establish the role of the Russian Federation in Ukrainian conflict. According to the author, it was an attempt of Russia as hegemon to integrate Ukraine into its own sphere and finally transform Ukraine into a satellite state or even include Ukraine as a component part of a new Alliance (Ukraine, Russia, Belarus). So, the main research question was formulated in next way: “What was the role of Russia in Ukrainian crisis?”. The imperial foreign policy of Russia after 2000 was aimed not only at restoring its lost position in the international arena as a result of the collapse of the USSR, but primarily at strengthening its position as a Eurasian regional power. Russia, treating the post-Soviet area as an area of its influence and special interests, has for years sought to give itself a special right to decide on the entire area as the sole hegemon in the region. Ukraine, therefore, has been treated as a key state for Russia’s interests in the post-Soviet area. Internal political changes and Ukraine’s geopolitical turn to the West in 2013-2014 - in effect, became the impetus motivating Russia to revise the post-Cold War international order, taking into account the place and role of Ukraine in its orbit. The Russian authorities used not only political, but also economic and military tools to this end. A glaring example of this became the war on the Donbass, the apogee of which became the Russian-Ukrainian full-scale war from 24.02.2022. So, the article will attempt to conduct an analysis of the aforementioned issues, as a manifestation of the assertive foreign policy of the Russian Federation. The main research objective of this article was to assess the involvement and role of Russia in Ukrainian crisis. In order to verify the hypotheses and answer main research questions, author used the following methods: the decision-making, systemic, and case study.

Keywords: war, conflict, Russia, Ukraine, international relations

Ирина В. Троцук⁴⁰
РУДН Руска председничка академија
за националну економију и јавну администрацију
Центар за аграрна истраживања
Москва, Русија

ТИПОВИ РУСКИХ РУРАЛНИХ РЕГИОНА ПРЕМА КРИТЕРИЈУМИМА ‘АГРОХОЛДИНГА’

Када се посећују руска рурална подручја, морало би се признати да су данас велики пољопривредни произвођачи које руски научници називају ‘агрохолдинзима’ (мегафарме) постали масовни као што је то било сељаштво почетком 20. века. Иако се још увек воде расправе о квантитативним и квалитативним одликама агрохолдинга, о разлозима неуспеха пољопривредних кооперација (на националном нивоу), перспективама и опасностима консолидације великих пољопривредних произвођача (пре свега за националну прехранбену безбедност), већина истраживача се слаже у томе да је у савременом руском друштву сељачки начин живота изузетно редак и често је вештачке природе (као што су новооснована еко насеља или породична имања). Међутим, постоје јасне регионалне разлике: у неким руским регионима преовлађује корпоративни тип аграрне структуре; у другим регионима, напротив, породични тип аграрне структуре. Такве разлике одређене су природним условима, расположивошћу земљишта, етнографским чиниоцима, ефикасношћу корпоративних газдинстава, регионалним аграрним политикама и државним мерама. Ове регионалне разлике одређују како социјално-економске предности локалне/регионалне привреде (раст производње због обима агрохолдинга и државне подршке) тако и претње (постоји тенденција да агрохолдинзи повећавају друштвене, еколошке и епидемиолошке ризике, посебно у руралним подручјима). Због тога, у регионима са јаком традицијом самоорганизовања, фармери и сељаци протестују против угрожавања животне средине, отимања земље, политичког лобирања и давања приоритета државној подршци пољопривредним газдинствима док расте незапосленост и одузимања имовине на селу.

Кључне речи: агрохолдинг, рурална кооперација, рурално самоорганизовање, регионалне разлике, корпоративни и породични тип аграрне структуре.

⁴⁰ irina.trotsuk@yandex.ru

Irina V. Trotsuk
RUDN University
Russian Presidential Academy
of National Economy and Public Administration
Center for Agrarian Studies
Moscow, Russia

TYPES OF RUSSIAN RURAL REGIONS ACCORDING TO THE ‘AGROHOLDING’ CRITERIA

When visiting Russian rural areas, one would have to admit that as massive as the peasantry was in the early 20th century, today large agricultural producers have become, and the Russian scholars tend to name such producers ‘agroholdings’ (mega-farms). Although there are still debates on the quantitative and qualitative characteristics of agroholdings, reasons for the failure of agricultural cooperation (at the national level), prospects and dangers of the consolidation of large agricultural producers (primarily for the national food security), most researchers agree that in the contemporary Russian society, the peasant way of life is extremely rare and often has an artificial nature (such as newly created eco-settlements or family estates). However, there are clear regional differences: in some Russian regions, a corporate type of agrarian structure prevails; in other regions – on the contrary, a family type of agrarian structure, and such differences are determined by natural conditions, land availability, ethnographic factors, efficiency of corporate farms, regional agrarian policy, and state measures. These regional differences determine both social-economic advantages of the local/regional economy (growth in production due to the agroholding scale and state support) and threats (agroholdings tend to increase social, environmental and epidemiological risks, especially in rural areas). Therefore, in regions with strong traditions of self-organization, farmers and villagers protest against environmental damage, land grabbing, political lobbying and priority state support for agroholdings as increasing rural unemployment and dispossession.

Keywords: agroholding, rural cooperation, rural self-organization, regional differences, corporate and family types of agrarian structure

Владимир С. Цветковић⁴¹
Универзитет краљице Маргарете
Институт за глобално здравље и развој
Единбург, Уједињено Краљевство

КРХКОСТ И ОТПОРНОСТ – ПОГЛЕД НА РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ У СРБИЈИ

Упркос критикама Индекс крхких држава и његове варијације које користе бројне међународне организације и креатори јавне политике и даље су у распрострањеној употреби. С обзиром на то да се један од индикатора односи конкретно на неравномеран регионални развој питање је како, и у којој мери, концепт крхкости може да се користи за истраживање варијација у регионалном развоју у Србији?

Први део рада пружа преглед обима и контекста у којима се концепт крхкости користи. Разматрају се епистемолошке и практичне импликације за истраживање и анализу, са једне стране, и потенцијални утицај на институционалне аранжмане и развојне политике са друге стране. Узимајући у обзир и формалне и неформалне институционалне оквире разматра се веза између националног, регионалног и локалног нивоа, где се крхкост и еластичност манифестују. Истиче се да концепт крхкости подразумева структуру, и као такав упућује на коришћење сродног концепта отпорности, ради боље аналитичке и практичне јасноће.

Други део рада примењује оквир темељен на концептима еластичности и крхкости за истраживање регионалних диспаритета у Србији. У центру пажње су социјални и институционални аспекти као основни услови за (де)популационе трендове, те животни изгледи као економски покретач уочених трендова. Закључак указује на аналитичке и практично-политичке предности и ограничења изложеног приступа.

Кључне речи: отпорност, крхкост, регионални развој, животни изгледи.

⁴¹ vld.cvet@vivaldi.net

Vladimir S. Cvetković
Queen Margaret University
Institute for Global Health and Development
Edinburgh, UK

FRAGILITY AND RESILIENCE – A VIEW AT REGIONAL DEVELOPMENT IN SERBIA

Despite criticism the Fragile States Index and its variations used by a number of international organisations and policy makers remain in widespread use. With one of the indicators specifically addressing uneven regional development the question is how, and to what extent, can the concept of fragility be used to explore regional development variations in Serbia?

The first part of the paper provides an overview of a scope and contexts in which the concept of fragility is used. Discussed are epistemological and practical implications for research and analysis, on the one hand, and for influencing institutional arrangements and development policies on the other hand. Taking into account both formal and informal institutional frameworks we look into the link between national, regional and local levels where fragility and resilience are manifested. It is pointed out that the concept of fragility implies a structure, and as such requires a sibling concept of resilience to be used with, for better analytical and practical clarity.

The second part of the paper applies the combined resilience and fragility framework to explore regional disparities in Serbia. The focus is on social and institutional aspects as underlying conditions for (de)population trends, and the livelihood prospects as the economic driver of the observed trends. The paper concludes with a remark on analytical and policy benefits and limitations of the approach discussed.

Keywords: resilience, fragility, regional development, livelihood

Марио Т. Цекић⁴²
Канцеларија за младе града Ниша
Ниш, Србија

УЛОГА ДИГИТАЛИЗАЦИЈЕ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА И САВРЕМЕНОГ СТВАРАЛАШТВА У СМАЊЕЊУ УНУТАРРЕГИОНАЛНИХ КУЛТУРНИХ НЕЈЕДНАКОСТИ

Процес дигитализације у области културе јавља се 90-их година 20. века, при чему последњих 20-ак година представља неизоставни део националних културних политика и програма, даље планова и активности установа културе. Дигитализација је важан инструмент у савременом друштву, како за државу, тако и за грађане. Она омогућава очување и заштиту објеката културног наслеђа, стварање нове и допуну старе грађе, промоцију културног наслеђа у свету, афирмисање младих уметника, популаризовање уметничких дела, али и равноправније учешће грађана у култури, јер доприноси превазилажењу различитих ограничења, пре свега географско-просторних и финансијских. Упркос свим наведеним предностима, процес дигитализације се сусреће и са бројним изазовима који чине упитним његову ефикасност у превазилажењу културних неједнакости.

У раду се истиче да дигитализација, сама по себи, не доприноси превазилажењу културних неједнакости, већ само представља први корак ка остварењу тог циља. С тим у вези, неопходно је да различити друштвени актери (ЈЛС, установе културе, организације цивилног друштва) активно раде на превазилажењу ограничења дигитализације како би она остварила свој крајњи ефекат – култура једнако доступна за све. Ограничења су: ниско формално и неформално образовање грађана, недовољна информациона писменост становништва, недовољна припремљеност грађана за приступ и коришћење онлајн културних садржаја услед недовољног културног интересовања, сиромаштво и следствено њему недостатак технолошких средстава (рачунара, интернета и сл.),

⁴² mariocekic@hotmail.com

посебно у руралним подручјима, што опет доводи до неједнаке доступност културних садржаја у руралним у односу на урбане средине.

На крају, у закључним разматрањима се даје и низ препорука за будући период како би се максимално искористио процес дигитализације културног наслеђа и савременог стваралаштва у превазилажењу културних неједнакости.

Кључне речи: дигитализација, култура, културно наслеђе, савремено стваралаштво, културне неједнакости.

Mario T. Cekić
The City of Niš Youth Office
Niš, Serbia

THE ROLE OF DIGITALIZATION OF CULTURAL HERITAGE AND CONTEMPORARY CREATIVITY IN REDUCING INTRA-REGIONAL CULTURAL INEQUALITIES

The process of digitization in the field of culture appeared in the 1990s and has become an integral part of national cultural policies, programs, plans, and activities of cultural institutions over the past 20 years. Digitization represents an important tool in modern society, both for the state and its citizens. It enables the preservation and protection of cultural heritage objects, creation of new and supplementation of existing materials, promotion of cultural heritage worldwide, support for emerging artists, popularization of artistic works, and more equitable citizen participation in culture by overcoming various constraints, particularly geographic, spatial, and financial. Despite all the mentioned advantages, the process of digitalization also faces numerous challenges that question its effectiveness in addressing cultural inequalities.

The paper highlights that digitalization, on its own, does not contribute to overcoming cultural inequalities, but rather represents the first step towards achieving that goal. In this regard, it is necessary for various social actors (governmental bodies, cultural institutions, civil society organizations) to actively work on overcoming the limitations of digitalization in order for it to achieve its ultimate effect - culture equally accessible to all. The limitations include low formal and informal education of citizens, insufficient information literacy of the population, inadequate preparedness of citizens for accessing and utilizing online cultural content due to insufficient cultural interest, poverty, and the resulting lack of technological resources (computers, internet, etc.), especially in rural areas, which further leads to unequal accessibility of cultural content in rural compared to urban environments.

At the end, in the concluding remarks, a series of recommendations is provided for future periods in order to maximize the utilization of the process of digitalization of cultural heritage and contemporary creativity in overcoming cultural inequalities.

Keywords: digitization, culture, cultural heritage, contemporary creativity, cultural inequalities

Урош В. Шуваковић⁴³
Универзитет у Београду
Учитељски факултет
Београд, Србија

О ПИТАЊУ ДЕМОКРАТИЧНОСТИ НАДНАЦИОНАЛНИХ ИНТЕГРАЦИЈА

У раду се разматра питање демократичности наднационалних идентитетских интеграција, на примеру евроинтеграција. Прихватајући Печујлићев (2002) став да је глобализација „универзално и трајно стремљење човечанства“, а свака идентитетска интеграција доприноси глобализацији као друштвено-историјском процесу (протоглобализацијском или „турбоглобализацијском“ свеједно), ми се саглашавамо са онима који указују на то да је уједињавање могуће и демократски и насилно (нпр. Попов, 1999; Смиљковић, 2002: 157), делимично и са онима који то разликовање и терминолошки чине (нпр. Митровић, 2013). Проблем настаје у томе што се главни савремени интеграцијски процеси на европском континенту – они у вези са Европском унијом – одвијају доминантно насилним средствима, при чему се користе различите форме моћи (Нуе, 1990, 2021), како према државама – нечланицама (што нас преваходно у раду интересује), тако и према државама чланицама ЕУ. Управљање евроинтеграцијама, као главним обликом наднационалних интеграција на нашем континенту, с једне стране доводи у питање постојеће националне идентитете, док с друге стране креира нове, „погодне“ идентитете за евроинтеграцијске процесе, изазивајући на тај начин велике конфликте, укључујући и ратне. И поред таквих настојања, и то је противречност, мали је удео оних међу грађанима ЕУ, који су спремни да свој национални идентитет замене са европским, па чак и да европски ставе испред националног.

Кључне речи: евроинтеграције, национални идентитети, конфликти

⁴³ uros.suvakovic@uf.bg.ac.rs

Uroš V. Šuvaković
University of Belgrade
Teacher Education Faculty
Belgrade, Serbia

ON THE MATTER OF DEMOCRACY OF SUPRANATIONAL INTEGRATIONS

The paper elaborates on the matter of democracy of supranational identity integrations by using the example of Euro-integrations. While accepting Pečujlić's opinion (2002) that globalization is a "universal and permanent aspiration of humanity" and that each identity integration contributes to globalization as a socio-historical process (either proto-globalization or "turbo-globalization"), we agree with those who point to unification being potentially both democratic and forced (e.g., Popov, 1999; Smiljković, 2002:157), and also partly with those who make such differentiation in terminological terms (e.g., Mitrović, 2013). The problem arises in the fact that major modern integration processes on the European continent – the ones related to the European Union – proceed predominantly by forced means, while using different forms of power (Nye, 1990, 2021), both towards non-member states (which is our primary interest in the paper), as well as towards the EU member states. The management of Euro-integrations as the main form of supranational integrations on our continent, on the one hand, brings to question the existing national identities while, on the other hand, it creates new, "suitable" identities for Euro-integration processes, thus causing large conflicts, including the war ones. Despite such aspirations, which is contradictory, there is a small share of those among the EU citizens who are ready to replace their national identity by the European one, or even put the European identity before the national one.

Keywords: Euro-integrations, national identities, conflicts.

Милојица М. Шутовић⁴⁴
Универзитет у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици
Филозофски факултет
Косовска Митровица, Србија

СОЦИОЛОШКО-НАЦИОНАЛНЕ РЕФЛЕКСИЈЕ МАКСА ВЕБЕРА И ВИЛИЈЕМА ТОМАСА О ПОЉСКОМ ПИТАЊУ

Предмет овог рада јесте социолошко-теоријска и национална рефлексивна социолога Макса Вебера и Вилијема Томаса о „пољском питању“ у Немачкој (Прусској). Испитивање и разумевање овог проблема, одвијаће се са становишта националне државе, као световне организације моћи једне нације, Веберовог последњег мерила погледа на привреду и „државни разлог“. И Томасовог принципа „дефинисање ситуације“. Очување националног идентитета Пољака, отпором интеграцији и асимилацији национално-културној политици Немачке нације и државе. Национална држава почива на изворним психолошким темељима, а не само на политичкој организацији која има економско-политичку власт. Нespoјиво је и на дужи рок опасно по нацију да политичко вођство буде у рукама класе која пропада. Још опасније кад нису зреле да стану на чело државе (Вебер). Поготово, кад врши у немачко-пољској ситуацији, један експеримент асимилације Пољака (Томас). Пољска заједница је могла опстати само очувањем извесног степена изолације. Потискивањем Немаца с вишим културним нивоом, што је запањујућа чињеница. Процес бруталне германизације Пољака, довела је до њихове побуне ради очувања националне самосвесности, чије је ишчезавање страх попут смрти. Поготово су научили да штеде новац. Пољаке су подстицали: 1) поступци пруске државе, 2) средња класа агитатора и патриота, 3) штампа, 4) свештенство, 5) пословни људи који су развили незаситу глад за земљом. А нарочито образовање пољске младежи. Склоност Пољака ка парничењу као националном спорту.

⁴⁴ sutovicm@gmail.com

Све је то допринело неуспеху пруског милитаристичког пројекта асимилације Пољака и самосвесном очувању пољског идентитета.

Отуда је теоријско-национална рефлексивна Вебера и Томаса у међунационалним односима и данас актуелна, поучна и теоријски свежа. Практично политички јако корисна и поучна.

Кључне речи: Вебер, Томас, Пољак, Прус, национална држава, интеграција, асимилација.

Milojica M. Šutović
University of Priština
temporarily seated in Kosovska Mitrovica
Faculty of Philosophy
Kosovska Mitrovica, Serbia

SOCIOLOGICAL/NATIONAL REFLECTIONS OF MAX WEBER AND WILLIAM THOMAS ON THE POLISH QUESTION

The subject of this paper is the sociological/theoretical and national reflection of sociologists Max Weber and William Thomas on the “Polish question” in Germany (Prussia). The research and understanding of this issue will be taken from the perspective of the national state, as the secular organization of a nation’s power, Weber’s last benchmark of looking at economy and “social reason”, as well as Thomas’s principle of “defining the situation”. The national identity of the Poles is preserved through resistance to integration and assimilation with the national/cultural policy of the German nation and state. The national state relies on original psychological foundations and not only on the political organization that has economic/political power. It is unimaginable and dangerous to the nation in the long run if the political leadership is in the hands of the declining class. It is even more dangerous when they are not mature enough to lead the state (Weber). This is particularly true in the experiment of Polish assimilation in the German-Polish situation (Thomas). The Polish community could persist only by preserving a certain degree of isolation – by suppressing the Germans with a higher cultural level, which is an astonishing fact. The process of brutal Germanization led to the Polish rebellion for the sake of preserving the national self-awareness, whose disappearance is a fear just like death. The Poles were particularly taught how to save money. They were encouraged by: 1) the actions of the Prussian state, 2) the middle class of agitators and patriots, 3) the press, 4) the clergy, 5) businessmen who developed an insatiable appetite for land. This particularly includes the education of the Polish youth and the Polish tendency towards litigation as a national sport.

All this contributed to the failure of the Prussian militarist project of the assimilation of the Poles and self-conscious preservation of the Polish identity.

That is why the theoretical/national reflection of Weber and Thomas in international relations is still current, educational and theoretically fresh nowadays – practically very useful and instructive.

Keywords: Weber, Thomas, Pole, Prussian, national state, integration, assimilation

Дарија Биландзија⁴⁵
Универзитет у Загребу
Пољопривредни факултет
Загреб, Хрватска
Наташа Бокан
Универзитет у Загребу
Пољопривредни факултет
Загреб, Хрватска

ПОВРАТАК ПОЉОПРИВРЕДЕ У ЗАЈЕДНИЦУ: ОДГОВОР НА КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ

У данашње време климатске промене представљају један од највећих изазова за развој човечанства. Утицај климатских промјена видљив је у свим деловима света где су забележене промене у хидролошким циклусима и варијабилност у падавинама, промене у температурама ваздуха, тла и мора, повећани интензитет и учесталост елементарних непогода попут олујних невремена, суша, поплава и топлотних таласа, модификација корова, штеточина и микроба, флукуације у нивоима мора, нарушен квалитет вода, деградација тала и губитак биоразноликости. Најрањивији сектори под утицајем климатских промена су пољопривреда, шумарство и туризам. Пољопривредни сектор је истовремено жртва и узрочник климатских промена. Стога, пољопривреда мора да се прилагоди климатским променама али и допринети њиховом ублажавању. Уз ублажавање климатских промена смањењем емисија гасова из пољопривредног сектора и повећањем биолошке/копнене секвестрације угљеника, климатска криза може бити ублажена и различитим социјалним иновацијама и праксама које окрећу пољопривреду локалним заједницама. У овом раду ће бити приказане различите праксе у виду локалног ендеогеног развоја у којем пољопривреда има вишефункционалну улогу и тиме доприноси локалном и одрживом руралном развоју. Савремене праксе које су у неким руралним заједницама претворене у пројекте и локалне политике требало би да буду препознате као вредни начини ублажавања климатских промена. Локални рурални и регионални развој биће представљен кроз неколико пракси

⁴⁵ dbilandzija@agr.hr

као што су пољопривреда потпомогнута заједницом, локалне сеоске занатлије и локалне енергетске задруге.

Кључне речи: климатске промене, пољопривреда, руралан развој, регионални развој, ендогени развој.

Darija Bilandžija
University of Zagreb
Faculty of Agriculture
Zagreb, Croatia
Nataša Bokan
University of Zagreb,
Faculty of Agriculture
Zagreb, Croatia

CLIMATE CHANGE AND AGRICULTURAL REGIONAL DEVELOPMENT TACKLING CLIMATE CHANGE: BACK TO THE COMMUNITY-LED AGRICULTURE

Nowadays, climate change presents one of the greatest challenges for human development. Impact of climate change is obvious all over the globe where altered hydrological cycles and precipitation variance, alternations in air/soil/sea temperatures, increased intensity and frequency of storms, drought, flooding and heat waves, modifications in weeds, pests or microbes, fluctuations in sea level, water quality, land degradation, loss of biodiversity and landscape quality are observed. The most vulnerable sectors are agriculture, forestry and tourism. The agricultural sector is both a victim and a cause of climate change. Therefore, agriculture has to both adapt to climate change and adopt changes towards climate change mitigation. Above the technological ways of looking at the mitigation of climate change (by reduction of GHG emissions from agricultural sector and by increasing biological/terrestrial carbon sequestration) it can also be tackled by various social innovations and practices which turn the agriculture towards local communities. In this paper we will present the diverse practices in the manner of local endogenous development in which agriculture has a multifunctional role and thus contributes to local and sustainable rural development. Contemporary practices which are in some rural communities transformed into projects and local policies should be recognized as a valuable climate change mitigation paths. Local rural and regional development will be presented through several

practices such as community-supported agriculture, local rural artisan manufacturers and local energy cooperatives.

Keywords: climate change, agriculture, adaptation, mitigation, rural development, regional development

Међународна научна конференција
РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ,
ИДЕНТИТЕТИ И ДЕМОКРАТСКА ИНТЕГРАЦИЈА
6–7. октобар 2023, Ниш, Србија
Књига сажетака

Издавачи
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ
СРПСКО СОЦИОЛОШКО ДРУШТВО

За издавача
Проф. др Наталија Јовановић, деканица
Проф. др Жолт Лазар, председник
Координаторка Издавачког центра
Доц. др Сања Игњатовић, продеканица
за научноистраживачки рад

Лектура
Маја Д. Стојковић

Техничко уредништво
Дарко Јовановић (Дизајн корице)
Милан Д. Ранђеловић (Прелом)
Ирена Вељковић (Дигитализација)

Формат
14,5 x 21цм

Тираж
100

Штампарија
Unigraf X - сору

Ниш, 2023.

ISBN 978-86-7379-628-4

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

338(048)
339.9(048)
159.923:316.4(048)

МЕЂУНАРОДНА научна конференција
Регионални развој, идентитети и демократска
интеграција (2023 ; Ниш) Књига сажетака /
Међународна научна конференција Регионални
развој, идентитети и демократска интеграција
6–7. октобар 2023, Ниш, Србија = Book of Ab-
stracts / International Scientific Conference Regional
Development, Identities and Democratic Integration
6 and 7 October 2023, Niš, Serbia ; приредили
Јелена Божиловић и Ненад Станојевић. - Ниш :
Филозофски факултет Универзитета ; Београд :
Српско социолошко друштво, 2023 (Ниш : Uni-
graf X - сору). - 105 стр. ; 21 cm

Срп. текст и енгл. превод. - Tiraž 100.

ISBN 978-86-7379-628-4

а) Регионални развој -- Апстракти б) Идентитет
-- Друштвени аспект -- Апстракти

COBISS.SR-ID 125959945